

تأثیر ارتباطات سیاسی بر تصمیمات انتخاب حسابرس شرکت ها و اظهار نظر حسابرس

دکتر علی اکبر رجبی

استادیار گروه حسابداری، واحد ورامین - پیشوا، دانشگاه آزاد اسلامی، پیشوا، ایران.
rajabicpa@yahoo.com

دکتر مهدی پناهی

استادیار گروه حسابداری، واحد ورامین - پیشوا، دانشگاه آزاد اسلامی، پیشوا، ایران.
Mehdi.panahi1359@gmail.com

قاسم اسکندریه

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، واحد ورامین - پیشوا، دانشگاه آزاد اسلامی، پیشوا، ایران. (نویسنده مسئول).
Ghasemeskandari313@gmail.com

چشم انداز حسابداری و مدیریت (دوره هشتم)
شماره ۱۰۵ / تابستان ۱۴۰۴ (جلد سوم) صص ۲۳-۴۸

چکیده

ارتباطات سیاسی شرکتها می تواند بر انتخاب حسابرسان تأثیر بگذارد، به طوریکه شرکتها ترجیح می دهند مؤسسات حسابرسی نزدیک به نهادهای حکومتی یا دارای روابط غیررسمی با سیاستمداران را انتخاب کنند تا از بررسی های دقیق مالی اجتناب یا حمایت های سیاسی دریافت کنند. این نفوذ همچنین ممکن است بر اظهار نظر حسابرسان اثرگذار باشد و منجر به تعدیل گزارش ها، پنهان سازی تخلفات، یا ارائه ارزیابی های غیرواقعی برای حفظ منافع شرکت های مرتبط با قدرت شود. این پدیده شفافیت مالی را تضعیف کرده و اعتماد سرمایه گذاران را به خطر می اندازد، بنابراین تقویت استقلال حسابرسان و نظارت مستقل بر این فرآیندها ضروری است. این تحقیق به تأثیر ارتباطات سیاسی بر تصمیمات انتخاب حسابرس شرکت ها و اظهار نظر حسابرس می پردازد. برای انجام این تحقیق نمونه ای از ۱۰۱ شرکت از شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انتخاب گردید. در این پژوهش، تأثیر ارتباطات سیاسی بر تصمیمات انتخاب حسابرس شرکت ها و اظهار نظر حسابرس برای دوره ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۲ صورت گرفت که در مجموع ۶۰۶ مشاهده برای تحقیق موجود می باشد. روش آماری مورد استفاده در این تحقیق روش رگرسیون پانل دیتا و رگرسیون لجستیک است. نتایج حاصل از فرضیات تحقیق نشان دهنده این مطلب می باشد که بین ارتباطات سیاسی با انتخاب حسابرس و اظهار نظر حسابرس رابطه معنی داری به صورت مستقیم وجود دارد.

واژگان کلیدی: ارتباطات سیاسی، تصمیمات انتخاب حسابرس شرکت ها، اظهار نظر حسابرس.

مقدمه

در سال های اخیر، ادبیات قبلی توجه فزاینده ای به ارتباطات سیاسی شرکتها داشته است (مانند گیودهامیت و همکاران^۱، ۲۰۱۴؛ پریوس و همکاران^۲، ۲۰۲۱؛ ژو و همکاران^۳، ۲۰۱۹). شرکت هایی که دارای ارتباطات سیاسی هستند ممکن است شانس بیشتری برای دریافت منابع مالی بدهی داشته باشند (به عنوان مثال فاسیو^۴، ۲۰۰۶؛ بوباگری و همکاران^۱، ۲۰۱۲).

¹ Guedhami, O., Pittman, J. A., & Saffar

² Preuss, S., & Königsgruber

³ Xu, H., Dao, M., & Petkevich

⁴ Faccio

هزینه وام کمتر (هوستون و همکاران^۲، ۲۰۱۴)، دسترسی به بودجه عمومی (گلدمن و همکاران^۳، ۲۰۱۳) و برخی از مطالعات نشان می‌دهند که شرکت‌های مرتبط با سیاست دارای کیفیت درآمد پایین، فعالیت‌های مدیریت سود بیشتر و رفتار اجاره‌جویی افزایش یافته‌اند (مانند چانی و همکاران^۴، ۲۰۱۱؛ حبیب و همکاران^۵، ۲۰۱۷).

تعدادی از مطالعات اخیر شروع به بررسی این موضوع کرده‌اند که آیا ارتباطات سیاسی شرکت‌ها بر انتخاب حسابرسان و نتایج حسابرسی آنها تأثیر می‌گذارد یا خیر. یک رشته از ادبیات تأثیر ارتباطات سیاسی شرکت بر انتخاب حسابرس را بررسی می‌کند، اما شواهد مبهم هستند. به عنوان مثال، (گویدهیمی و همکاران^۶، ۲۰۱۴) گزارش می‌دهند که شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی تمایل دارند حسابرسان با کیفیت بالا را برای تقویت یکپارچگی صورت‌های مالی خود استخدام کنند. در مقابل، چنگ و همکاران^۷، (۲۰۱۵)، حبیب و همکاران، (۲۰۱۷) و هاریموان^۸ (۲۰۲۰) دریافتند که ارتباطات سیاسی بر تقاضای حسابرس با کیفیت بالا تأثیر منفی می‌گذارد، و پیشنهاد می‌کند که شرکت‌هایی با ارتباطات سیاسی ممکن است حسابرسان غیر بزرگ را به عنوان ابزاری برای محافظت از منافع سیاسی خود و پنهان کردن فعالیت‌های تونل‌زنی و رانت‌جویی استخدام کنند.

گروه دیگری از محققین به بررسی اثرات ارتباطات سیاسی بر اظهار نظر حسابرس با نتایج متناقض پرداخته‌اند. نتایج نشان داده شده است که شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی بیشتر احتمال دارد که اظهار نظر حسابرس مطلوبی دریافت کنند، زیرا حسابرسان شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی، دارای ریسک کمتر دعوی قضایی و در نتیجه ریسک حسابرسی کمتری می‌دانند (مانند حبیب و همکاران^۹، ۲۰۱۸؛ هو و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۷؛ لیو و سوبرامانیام^{۱۱}، ۲۰۱۳). به عنوان مثال، مطالعه هو و همکاران^{۱۲}، (۲۰۱۷)، دریافت که مدیران ارشد اجرایی به طور مثبت با نظرات مطلوب حسابرس در شرکت‌های چینی در طول دوره بعدی مرتبط هستند و این رابطه زمانی قوی‌تر است که مدیرعامل وابسته به یک دولت محلی باشد. با این حال، شرکت‌هایی با ارتباطات سیاسی ممکن است مشکل نمایندگی را تجربه کنند و ممکن است تحریفات مالی صادر کنند، که می‌تواند ریسک حسابرسی را افزایش دهد و می‌تواند منجر به نظر حسابرسی نامطلوب شود (گل^{۱۳}، ۲۰۰۶؛ تانتاوی و همکاران^{۱۴}، ۲۰۲۳).

تئوری نمایندگی معتقد است که مدیریت و سهامداران با تضاد منافع روبرو هستند که منجر به هزینه‌های نمایندگی می‌شود که می‌تواند با انتصاب حسابرسان خارجی به حداقل برسد (فاما و جنسن^{۱۵}، ۱۹۸۳؛ جنسن و مک‌لینگ^{۱۶}، ۱۹۷۶، تانتاوی و همکاران^{۱۷}، ۲۰۲۳). حسابرس مستقل نقش مهمی در کاهش سوگیری گزارشگری مالی ناشی از انگیزه‌های مدیریتی ایفا می‌کند که هزینه‌های نمایندگی را کاهش می‌دهد، قابلیت اطمینان اطلاعات حسابداری را افزایش می‌دهد.

¹ Boubakri, N., Guedhami, O., Mishra, D., & Saffar

² Houston, J. F., Jiang, L., Lin, C., & Ma

³ Goldman, E., Rocholl, J., & So,

⁴ Chaney, P. K., Faccio, M., & Parsley

⁵ Habib, A., Muhammadi, A. H., & Jiang

⁶ Guedhami, O., Pittman, J. A., & Saffar

⁷ Cheng, C. L., Hsu, C. S., & Kung

⁸ Harymawan

⁹ Habib, A., Ranasinghe, D., Muhammadi, A. H., & Islam

¹⁰ Hu, F., Stewart, J., & Tan

¹¹ Liu, L., & Subramaniam

¹² Hu, F., Stewart, J., & Tan

¹³ Gul, F.

¹⁴ Tantawy, S. M., & Moussa

¹⁵ Fama, E. F., & Jensen

¹⁶ Meckling, W. H., & Jensen

¹⁷ Tantawy, S. M., & Moussa

دهد و از سهامداران محافظت می کند. یافته‌های چندین مطالعه اخیر (مانند اندروز و فری^۱، ۲۰۲۳؛ گودهامی و همکاران^۲، همکاران^۳، ۲۰۱۴) نشان داده‌اند که ارتباطات سیاسی ممکن است بر تصمیم شرکت برای استخدام نوع خاصی از حسابرس و در نتیجه بر کیفیت حسابرسی تأثیر بگذارد.

بر اساس نظریه‌های نمایندگی و ذینفعان، حسابرسان مستقل خارجی را می توان به عنوان یک مکانیسم حاکمیتی حیاتی نه تنها برای رفع مشکلات اطلاعاتی و نمایندگی، بلکه برای پیشبرد منافع سایر ذینفعان نیز در نظر گرفت (جنسن و مک‌لینگ، ۱۹۷۶). نظارت مؤثر بر چهار مؤسسه حسابرسی بزرگ نتیجه اطمینان با کیفیت آنها است که ممکن است هزینه های نمایندگی را کاهش دهد، سطوح بالاتری از شفافیت را تضمین کند، ارزیابی شرکت را بهبود بخشد، مدیریت سود را به حداقل برساند و هزینه سرمایه را کاهش دهد (گودهامی و همکاران، ۲۰۱۴؛ ژو و همکاران، ۲۰۱۴). از آنجایی که چهار مؤسسه حسابرسی بزرگ به استانداردهای حسابرسی بین‌المللی پایبند هستند و کیفیت حسابرسی بالایی را ارائه می‌دهند، ممکن است برای شرکت‌هایی با ارتباطات سیاسی از طریق سهامداران یا حسابرسان ارشد خود انتخاب ارجح باشند. هدف از این کار اطمینان دادن به سهامداران است که مدیریت این شرکت‌ها از قدرت آنها سوء استفاده نمی کند یا منابع شرکت را دستکاری نمی کند (مانند چوی و وانگ^۳، ۲۰۰۷؛ حبیب و همکاران^۴، ۲۰۱۹؛ تسما^۵، ۲۰۱۹). در نتیجه، انتخاب انتخاب یک مؤسسه حسابرسی با کیفیت می‌تواند به عنوان تلاشی برای نشان دادن تمایل شرکت برای افزایش اعتبار گزارش‌های حسابرسی شده تلقی شود.

از نظر تجربی، چندین مطالعه از این دیدگاه حمایت می‌کنند که شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی احتمال بیشتری برای استخدام چهار شرکت حسابرسی بزرگ دارند. خان و همکاران^۶ (۲۰۱۶) و صالحی^۷ (۲۰۲۰) نشان می‌دهند که شرکت‌هایی با ارتباطات سیاسی به احتمال زیاد چهار شرکت حسابرسی بزرگ را برای حل مشکلات نمایندگی درگیر می‌کنند. این نتیجه نشان می‌دهد که مؤسسات حسابرسی با کیفیت بالا می‌توانند فساد مدیریتی و فرصت طلبی را کاهش دهند، به ویژه در کشورهایی با حمایت ضعیف از سرمایه گذار. به گفته گودهیمی و همکاران^۸، (۲۰۱۴)، شرکت‌هایی که دارای سیاستمداران سطح بالا در میان سهامداران و مدیران ارشد هستند، به احتمال زیاد چهار شرکت حسابرسی بزرگ را انتخاب می‌کنند تا شهرت خود را افزایش دهند و از شفافیت بهتر اطمینان حاصل کنند. طبق گفته اندروز و فری^۹ (۲۰۲۳)، هیئت‌های شرکت‌های دولتی با سیاستمداران بیشتر تمایل به دریافت حسابرسی خارجی با کیفیت بالاتری دارند که منجر به هزینه‌های حسابرسی بالاتر می‌شود.

به طور کلی، ذینفعان شرکتی برای مبارزه با فساد و بهبود شفافیت و پاسخگویی، فشار بیشتری بر شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی وارد می‌کنند. شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی، از طریق سهامداران یا مقامات ارشد خود، ممکن است با استخدام شرکت‌های حسابرسی باکیفیت که می‌توانند به شرکت در کسب مشروعیت شرکتی و دستیابی به انتظارات عمومی کمک کنند، به عدم اطمینان در محیط تجاری پاسخ دهند. بر اساس استدلال‌های تئوری نمایندگی و شواهد تجربی مرتبط، این تحقیق استدلال می‌کند که کسب‌وکارهایی با هیئت‌مدیره و سهامداران عمده دارای ارتباطات سیاسی، به احتمال زیاد چهار شرکت بزرگ حسابرسی را به عنوان حسابرس مد نظر خود انتخاب و منصوب می‌کنند.

¹ Andrews, R., & Ferry

² Guedhami, O., Pittman, J. A., & Saffar

³ Choi, J. H., & Wong

⁴ Habib, A., Wu, J., Bhuiyan, M. B. U., & Sun

⁵ Tessema

⁶ Khan, A., Mihret, D. G., & Muttakin

⁷ Salehi

⁸ Guedhami, O., Pittman, J. A., & Saffar

⁹ Andrews, R., & Ferry

باتوجه به مباحث مطرح شده، مساله اصلی در این پژوهش تأثیر ارتباطات سیاسی بر تصمیمات انتخاب حسابرس شرکت ها و اظهار نظر حسابرس در بازار سرمایه ایران می باشد. بنابراین سوال اصلی در این پژوهش این مطلب می باشد که آیا ارتباطات سیاسی بر تصمیمات انتخاب حسابرس شرکت ها و اظهار نظر حسابرس تأثیر گذار می باشد یا خیر؟

تعریف نظری متغیرهای پژوهش

ارتباطات سیاسی: ارتباطات سیاسی به مجموعه‌ای از تعاملات، روابط و تأثیرات متقابل بین نهادهای سیاسی، بازیگران دولتی و غیردولتی، و سایر ذی‌نفعان در عرصه‌ی عمومی اطلاق می‌شود. این ارتباطات می‌تواند شامل لابی‌گری، مذاکرات، تبلیغات سیاسی، و شبکه‌سازی بین سیاستمداران، احزاب، شرکت‌ها و سازمان‌های مختلف باشد. هدف اصلی ارتباطات سیاسی، تأثیرگذاری بر تصمیم‌گیری‌های سیاسی، سیاست‌های عمومی و تخصیص منابع به نفع گروه‌ها یا سازمان‌های خاص است. در دنیای امروز، ارتباطات سیاسی نه تنها محدود به دولت‌ها و احزاب سیاسی نیست، بلکه شرکت‌ها و سازمان‌های تجاری نیز از این ابزار برای پیشبرد اهداف خود استفاده می‌کنند. این ارتباطات می‌تواند تأثیرات عمیقی بر اقتصاد، قوانین و مقررات، و حتی فرآیندهای حسابداری و مالی داشته باشد. به همین دلیل، بررسی نقش و تأثیر ارتباطات سیاسی در حوزه‌های مختلف، از جمله حسابداری و حسابرسی، از اهمیت بالایی برخوردار است (تانتاوی و همکاران،^۱ ۲۰۲۳).

تصمیمات انتخاب حسابرس شرکت‌ها: تصمیمات انتخاب حسابرس شرکت‌ها به فرآیند تعیین و گزینش یک موسسه یا فرد حسابرس مستقل برای بررسی و اعتباردهی به صورت‌های مالی شرکت اشاره دارد. این تصمیم‌گیری معمولاً توسط هیئت مدیره یا کمیته‌ی حسابرسی شرکت انجام می‌شود و از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا انتخاب حسابرس مناسب می‌تواند بر کیفیت گزارش‌های مالی، شفافیت عملکرد شرکت و اعتماد ذی‌نفعان تأثیر بسزایی بگذارد. عوامل متعددی در این تصمیم‌گیری نقش دارند، از جمله تخصص و شهرت حسابرس، هزینه‌های حسابرسی، استقلال حسابرس، و سازگاری با نیازهای خاص شرکت. همچنین، گاهی اوقات عوامل خارجی مانند ارتباطات سیاسی یا فشارهای ذی‌نفعان نیز می‌توانند بر این تصمیم‌گیری تأثیر بگذارند. انتخاب حسابرس نه تنها یک تصمیم مالی و حرفه‌ای است، بلکه می‌تواند بازتاب‌دهنده‌ی سطح حاکمیت شرکتی و تعهد شرکت به شفافیت و پاسخگویی باشد (تانتاوی و همکاران، ۲۰۲۳).

اظهار نظر حسابرس: اظهار نظر حسابرس به بیانیه‌ای رسمی اشاره دارد که توسط حسابرس مستقل پس از بررسی و ارزیابی صورت‌های مالی یک شرکت ارائه می‌شود. این اظهار نظر نشان‌دهنده‌ی میزان تطابق صورت‌های مالی با اصول حسابداری پذیرفته شده و انعکاس منصفانه‌ی وضعیت مالی شرکت است. حسابرسان بر اساس شواهد جمع‌آوری شده در طول فرآیند حسابرسی، یکی از انواع اظهارنظرها را ارائه می‌دهند که می‌تواند شامل نظر مقبول (بدون اشکال)، نظر مشروط، نظر مردود یا عدم اظهارنظر باشد. اظهار نظر حسابرس نقش کلیدی در افزایش اعتبار و قابلیت اتکای اطلاعات مالی برای سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر ذی‌نفعان ایفا می‌کند. این گزارش نه تنها نشان‌دهنده‌ی سلامت مالی شرکت است، بلکه می‌تواند بر تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و اعتماد عمومی به عملکرد شرکت تأثیرگذار باشد. بنابراین، اظهار نظر حسابرس به عنوان یک ابزار مهم در حاکمیت شرکتی و شفافیت مالی شناخته می‌شود (تانتاوی و همکاران، ۲۰۲۳).

¹ Tantawy, S. M., & Moussa

پیشینه پژوهش

تی و همکاران^۱ ۲۰۲۴ به بررسی نظارت نهادی، ارتباطات سیاسی و حق الزحمه حسابرسی: شواهدی از شرکت های مالزیایی پرداختند. نتایج این مطالعه با این تئوری ها همراستا است که سرمایه گذاران نهادی می توانند با تقاضای کیفیت حسابرسی بالاتر، نقش نظارتی مؤثری را ایفا کنند، به ویژه اگر شرکت های سرمایه پذیر آنها از نظر سیاسی مرتبط باشند. آزمایش های اضافی نشان می دهد که نتایج اصلی عمدتاً توسط سرمایه گذاران نهادی خارجی هدایت می شود، در حالی که برای سرمایه گذاران نهادی داخلی ناچیز است. بنابراین، شواهد ما نشان می دهد که سرمایه گذاران نهادی، به ویژه مؤسسات خارجی، به عنوان روشی برای نظارت بر شرکت های مرتبط سیاسی، خواهان افزایش تلاش های حسابرسی (که توسط حق الزحمه حسابرسی مشخص می شود) هستند.

ففلین و همکاران^۲ ۲۰۲۴ به بررسی مشارکت های سیاسی و رابطه حسابرسی و مشتری پرداختند. ما تأثیر مشارکت های سیاسی مشتری حسابرسی را بر ویژگی های مختلف حسابرسی بررسی می کنیم. ما متوجه شدیم که، علیرغم کیفیت پایین اقلام تعهدی، مشتریانی که مشارکت های سیاسی بالاتری دارند، اظهارات مجدد کمتری دارند، دیگر نظرات واجد شرایط فعلی را دریافت نمی کنند و ضعف های مادی گزارش شده کمتری دریافت می کنند. علاوه بر این، متوجه می شویم که حسابرسان حق الزحمه بیشتری را از مشتریان مرتبط سیاسی خود دریافت می کنند و مدت تصدی طولانی تری با آنها دارند. شواهد ما غیرمستقیم است، اما مجموع نتایج ما بیشتر با یک پیوند اقتصادی بین حسابرسان و مشتریان مرتبط سیاسی آنها سازگار است، که به موجب آن مشتریان دارای صلاحدید حسابداری بیشتری هستند و نتایج نامطلوب حسابرسی کمتری دریافت می کنند، و حسابرسان حق بیمه مستمری برای ریسک دریافت می کنند. ما نتیجه می گیریم که ارتباطات سیاسی مشتری احتمالاً بر نتایج حسابرسی تأثیر می گذارد، زیرا یا به دلیل کاهش نظارت از سوی تنظیم کننده ها یا تأثیر مستقیم بر حسابرسان.

علی پور و همکاران ۱۴۰۳ به بررسی معاملات با اشخاص وابسته، حق الزحمه حسابرسی، ارتباطات سیاسی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که معاملات با اشخاص رابطه مثبت و معناداری با حق الزحمه حسابرسی دارد. همچنین، یافته های پژوهش بیانگر این بود که ارتباطات سیاسی موجب تشدید رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و حق الزحمه حسابرسی می شود. به عبارت دیگر، رابطه مثبت بین معاملات با اشخاص وابسته و حق الزحمه حسابرسی در شرکت هایی با ارتباطات سیاسی بالاتر، نسبت به سایر شرکت ها، قوی تر است.

قاسمی و همکاران ۱۴۰۲ به بررسی ارتباطات سیاسی، شخصیت اجرایی، کیفیت حسابرسی و اجتناب مالیاتی پرداختند. نتایج نشان می دهد که ارتباطات سیاسی، شخصیت اجرایی و کیفیت حسابرسی بر اجتناب مالیاتی شرکت ها تأثیر منفی و معناداری داشته و منجر به کاهش آن می شوند. شرکت های دارای ارتباط خوب با دولت، مالیات کمتری می پردازند. همچنین با نظارت مدیرعامل دارای شخصیت اجرایی قدرتمند و موسسه ی حسابرسی با کیفیت بالا، امکان مدیریت مالیات کاهش می یابد.

جامعی و همکاران ۱۴۰۰ به بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی بر اظهارنظر حسابرسان با تأکید بر ویژگی های بازار شرکت های بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. یافته های پژوهش نشان داد که ارتباطات سیاسی بر اظهارنظر حسابرسان، تأثیر منفی دارد. احتمال صدور گزارش مطلوب توسط حسابرسان در شرکت های غیردولتی، بیشتر از شرکت های دولتی است. وجود سهامدارن نهادی تأثیر ارتباطات سیاسی بر اظهارنظر حسابرسان را تضعیف می کند و مالکیت مدیریتی نیز تأثیر

¹ Tee, C. M., Gul, F. A., Foo, Y. B

² Heflin, F., & Wallace

ارتباطات سیاسی بر اظهارنظر حسابرس را تضعیف می‌کند لکن در صورت وجود مجازات های سخت گیرانه ارتباطات سیاسی بر اظهارنظر حسابرس، تاثیر معناداری ندارد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر طبقه‌بندی بر مبنای هدف، از نوع تحقیقات کاربردی است. هدف تحقیق کاربردی، توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. هم چنین تحقیق حاضر، از نظر روش و ماهیت از نوع تحقیق توصیفی - همبستگی است. در این تحقیق هدف، تعیین میزان رابطه متغیرهاست. برای این منظور بر حسب مقیاس‌های اندازه‌گیری متغیرها، شاخص‌های مناسبی اختیار می‌شود.

مقیاس اندازه‌گیری داده‌ها مقیاس نسبی است. مقیاس نسبی بالاترین و دقیق‌ترین سطح اندازه‌گیری را ارائه می‌دهد. این مقیاس علاوه بر دارا بودن کلیه خصوصیات مقیاس‌های دیگر، از صفر مطلق نیز برخوردار است. روش تحقیق به صورت استقرایی است که در آن مبانی نظری و پیشینه پژوهش از راه کتابخانه، مقاله و اینترنت جمع‌آوری شده و در رد یا اثبات فرضیه‌های پژوهش با بکارگیری روش‌های آماری مناسب، از استدلال استقرایی در تعمیم نتایج استفاده شده است. چون هدف پژوهش بررسی و تحلیل تأثیر ارتباطات سیاسی بر تصمیمات انتخاب حسابرس شرکت‌ها و اظهار نظر حسابرس می‌باشد و تحقیقات همبستگی شامل کلیه تحقیقاتی است که در آن‌ها سعی می‌شود رابطه متغیرهای مختلف با استفاده از ضریب همبستگی کشف و تعیین شود. بنابراین ضریب تعیین شاخص دقیقی است، که بیان می‌کند تغییرات متغیر تا چه اندازه‌ای به متغیر دیگری وابسته است.

مبانی نظری فرضیه‌ها و تدوین فرضیه‌های تحقیق

✓ تأثیر ارتباطات سیاسی بر تصمیمات انتخاب حسابرس شرکت‌ها

ارتباطات سیاسی به عنوان یکی از عوامل مؤثر در محیط کسبوکار، میتواند بر تصمیمات مختلف سازمانی از جمله انتخاب حسابرس شرکت‌ها تأثیر بگذارد. شرکت‌ها برای تضمین شفافیت و قابلیت اعتماد گزارش‌های مالی خود، نیازمند انتخاب حسابرسانی مستقل و معتبر هستند. با این حال، در برخی موارد، ارتباطات سیاسی مدیران یا سهامداران عمده شرکت‌ها ممکن است بر فرآیند انتخاب حسابرس تأثیرگذار باشد. این تأثیرات می‌تواند به صورت مستقیم یا غیرمستقیم، از طریق ایجاد روابط با نهادهای نظارتی، استفاده از لابی‌های سیاسی یا حتی اعمال نفوذ در انتخاب حسابرسانی که منافع خاصی را دنبال می‌کنند، اعمال شود. این مسئله اهمیت ویژه‌ای دارد، زیرا انتخاب حسابرس مستقل و بی‌طرف، نقش کلیدی در ارتقای کیفیت گزارش‌های مالی و افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران و ذینفعان به عملکرد شرکت دارد. اگر ارتباطات سیاسی به گونه‌ای بر این انتخاب تأثیر بگذارد که استقلال و بی‌طرفی حسابرس زیر سؤال رود، ممکن است کیفیت حسابرسی کاهش یابد و در نهایت منجر به کاهش شفافیت و افزایش ریسک‌های مالی برای شرکت و ذینفعان آن شود (تی و همکاران، ۲۰۲۴).

✓ تأثیر ارتباطات سیاسی بر اظهار نظر حسابرس

اظهار نظر حسابرس به عنوان یکی از خروجی‌های اصلی فرآیند حسابرسی، نقش حیاتی در ارائه اطمینان به ذینفعان درباره صحت و قابلیت اتکای گزارش‌های مالی شرکت‌ها ایفا می‌کند. این اظهار نظر می‌تواند تأثیر مستقیمی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر ذینفعان داشته باشد. با این حال، عوامل خارجی از جمله ارتباطات سیاسی ممکن است بر استقلال و بی‌طرفی حسابرس تأثیر بگذارند و در نتیجه، کیفیت و محتوای اظهار نظر حسابرس را تحت تأثیر قرار دهند. ارتباطات سیاسی، به ویژه در محیط‌هایی که نهادهای سیاسی و اقتصادی به هم پیوسته‌اند، می‌تواند به صورت

مستقیم یا غیرمستقیم بر فرآیند حسابرسی تأثیر بگذارد. برای مثال، فشارهای سیاسی ممکن است حسابرسان را وادار به تعدیل اظهار نظر خود کند، به گونه‌ای که منافع خاصی را تأمین نماید یا از بروز اختلافات با نهادهای سیاسی جلوگیری کند. این موضوع می‌تواند به کاهش کیفیت حسابرسی و تضعیف اعتماد عمومی به گزارش‌های مالی منجر شود (تی و همکاران، ۲۰۲۴).

مطابق با مطالب فوق، فرضیه‌های پژوهش به صورت ذیل تدوین می‌گردد:

۱. بین ارتباطات سیاسی با انتخاب حسابرسان شرکتها رابطه معنی داری وجود دارد.
۲. بین ارتباطات سیاسی با اظهار نظر حسابرسان رابطه معنی داری وجود دارد.

نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری تحقیق از میان شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و در بازه زمانی ۱۳۹۷ لغایت ۱۴۰۲ انتخاب شده است. نمونه آماری از میان شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و با روش هدفمند و با مشخصات ذیل اقدام به انتخاب نمونه‌های آماری شده است:

جدول (۱): نحوه انتخاب نمونه آماری

ردیف	پیش فرض	تعداد
۱	تعداد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در پایان سال ۱۴۰۲	۶۸۶
۲	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی برون رفت از بورس داشته اند	(۱۹۸)
۳	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی پژوهش وارد بورس شده اند	(۱۰۸)
۴	تعداد شرکت هایی که سرمایه گذاری و واسطه گری مالی هلدینگ و خدماتی بوده اند	(۱۶۶)
۵	تعداد شرکت هایی که سال مالی آنها به ۱۲/۲۹ ختم نمی شود	(۵۹)
۶	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی پژوهش وقفه معاملاتی داشته اند	(۴۳)
۷	تعداد شرکت هایی که اطلاعات مورد نیاز برای انجام این تحقیق را نداشته اند	(۱۱)
۷	جمع نمونه مورد مطالعه	۱۰۱

با توجه به محدودیت های در نظر گرفته شده تعداد نمونه آماری ۱۰۱ شرکت گردید.

تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

برای بررسی رابطه بین ارتباطات سیاسی با انتخاب حسابرسان شرکتها از یک مدل رگرسیونی به صورت زیر استفاده شده است:

$$P - AUDITOR_{it} = \beta_0 + \beta_1 PoliticalConnections_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 PROF_{it} + \beta_5 GROWTH_{it} + \beta_6 AGE_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیرهای وابسته

P-AUDITOR = انتخاب حسابرسان شرکتها (اگر حسابرسان شرکت از بین حسابرسان بزرگ انتخاب شده باشد برابر با ۱ و در غیر اینصورت برابر با ۰ خواهد بود) (اگر سازمان حسابرسی یا مفید راهبر باشد به عنوان حسابرسان بزرگ طبقه بندی خواهد شد)

P-OPINION = اظهار نظر حسابرسان شرکتها (اگر حسابرسان اظهار نظر مشروط داده باشد برابر با ۱ و در غیر اینصورت برابر با ۰ خواهد بود)

متغیر مستقل

PoliticalConnections = ارتباطات سیاسی (یک متغیر مجازی که اگر شرکت دارای ارتباط سیاسی باشد برابر با ۱ و در غیر اینصورت برابر با ۰)

براساس تحقیقات فاسیو^۱ ۲۰۰۶ و لین و همکاران^۲ ۲۰۲۲ بزرگ اصل و همکاران، ۱۴۰۱ متغیر مستقل، پژوهش ارتباطات سیاسی است که از طریق مالکیت دولتی اندازه گیری می شود. یک متغیر مجازی است که اگر شرکت دارای مالکیت دولتی باشد یک و در غیر این صورت صفر می گیرد.

مطابق بند ۵ استاندارد حسابداری شماره ۲۰ چنانچه واحد تجاری به طور مستقیم یا غیر مستقیم برای مثال از طریق واحدهای تجاری فرعی حداقل ۲۰ درصد از حق رأی در سرمایه پذیر را در اختیار داشته باشد فرض میشود که واحد تجاری نفوذ قابل ملاحظه دارد، مگر اینکه به روشنی اثبات شود که چنین نیست و برعکس اگر واحد تجاری به طور مستقیم یا غیر مستقیم برای مثال از طریق واحدهای تجاری (فرعی) کمتر از ۲۰ درصد از حق رأی در سرمایه پذیر را در اختیار داشته باشد فرض میشود که واحد تجاری نفوذ قابل ملاحظه ندارد مگر اینکه چنین نفوذی به روشنی قابل اثبات باشد. مالکیت قابل توجه یا عمده توسط سرمایه گذار دیگر، لزوماً مانع داشتن نفوذ قابل ملاحظه یک واحد تجاری نمی شود. همچنین مطابق بند ۶ استاندارد حسابداری شماره ۲۰ وجود یک یا چند مورد از موارد زیر به طور معمول نشان دهنده وجود نفوذ قابل ملاحظه توسط یک واحد تجاری است:

الف. داشتن نماینده در هیئت مدیره یا رکن اداره کننده مشابه در سرمایه پذیر؛
ب. مشارکت در فرایندهای سیاست گذاری شامل مشارکت در تصمیمات مربوط به سود تقسیمی یا دیگر مبالغ قابل توزیع بین مالکان؛

پ. معاملات با اهمیت بین واحد تجاری و سرمایه پذیر آن؛

ت. تبادل کارکنان رده مدیریت؛ یا

ث. تأمین اطلاعات فنی اساسی.

باتوجه به استاندارد حسابداری فوق الذکر شرکتهای دارای حداقل یکی از شرایط ذیل دارای مالکیت دولتی نفوذ قابل ملاحظه دولت در شرکت و در نتیجه ارتباطات سیاسی می باشد.

- حداقل ۲۰ درصد از سهام به طور مستقیم و غیرمستقیم متعلق به دولت یا شرکتهای دولتی باشد،
- شرکتهایی که کمتر از ۲۰ درصد سهام آنها متعلق به دولت و شرکتهای دولتی است اما به دلیل شرایط سیاسی حاکم بر شرکت دولت بر آنها نفوذ قابل ملاحظه دارد،
- شرکتهای تحت پوشش نهادهای دولتی و نیمه دولتی از جمله بنیاد مستضعفان، ستاد اجرایی فرمان حضرت امام (ره)، آستان قدس رضوی و ...،
- شرکت های دارای حداقل یک عضو هیئت مدیره از مسئولین دارای سوابق پستهای مدیریتی رده بالا وابسته به دولت از جمله نمایندگان سابق مجلس.

متغیرهای کنترلی

SIZE = اندازه شرکتهای (برابر است با لگاریتم طبیعی کل داراییهای شرکتهای)

LEV = نسبت بدهی (کل بدهی تقسیم بر کل داراییها)

¹ Faccio

² Tsui-Jung Lin, Hai-Yen Chang, Hui-Fun Yu, Ching-Pao Kao

PROF = بازدهی داراییهای شرکتها (سود خالص تقسیم بر کل داراییهای شرکت ها)
GROWTH = رشد فروش شرکتها (فروش سال جاری منهای فروش سال گذشته تقسیم بر فروش سال گذشته)
AGE = عمر شرکتها (لگاریتم طبیعی عمر شرکت از زمان ورود به بورس)
برای بررسی رابطه بین ارتباطات سیاسی با اظهار نظر حسابرسان شرکتها از یک مدل رگرسیونی به صورت زیر استفاده شده است:

$$P - OPINION_{it} = \beta_0 + \beta_1 PoliticalConnections_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 PROF_{i,t} + \beta_5 GROWTH_{i,t} + \beta_6 AGE_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

آمار توصیفی

آمار توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که برای جمع‌آوری، تلخیص، طبقه‌بندی و توصیف حقایق عددی به کار می‌رود. در واقع این آمار، داده‌ها و اطلاعات پژوهش را توصیف می‌کند و طرح یا الگوی کلی از داده‌ها را برای استفاده سریع و بهتر از آنها به دست می‌دهد. در یک جمع‌بندی با استفاده مناسب از آمار توصیفی می‌توان ویژگی‌های یک دسته از اطلاعات را بیان کرد. پارامترهای مرکزی و پراکندگی به همین منظور به کار می‌روند. کارکردهای این معیارها این است که می‌توان خصوصیات اصلی مجموعه‌ای از داده‌ها را به صورت یک عدد بیان کنند و بدین ترتیب افزون بر آن که به فهم بهتر نتایج یک آزمون کمک می‌کنند، مقایسه نتایج آن آزمون را با آزمون‌ها و مشاهدات دیگر نیز تسهیل می‌نماید. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در جداول زیر ارائه شده است.

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

علامت اختصاری	SIZE	AGE	P-AUDIT OR	GROWTH	POLITICAL CONNECTI ONS	LEV	P-OPINI ON	PROF
میانگین	۱۳.۵۴۹۴۶	۲.۷۰۶۹۰۰	۰.۱۲۸۳۵۴	۰.۳۶۴۵۵۲	۰.۶۵۵۰۲۸	۰.۶۲۲۴۸۷	۰.۵۷۵۰۲۸	۰.۲۴۶۴۰۳
میانه	۱۳.۳۷۶۳۵	۲.۶۳۹۰۵۷	۰.۰۰۰۰۰۰	۰.۳۴۴۳۰۲	۱.۰۰۰۰۰۰	۰.۶۳۴۵۱۱	۱.۰۰۰۰۰۰	۰.۲۳۶۵۰۰
ماکسیمم	۱۸.۴۳۷۶۳	۳.۹۸۸۹۸۴	۱.۰۰۰۰۰۰	۰.۶۹۷۳۴۰	۱	۰.۸۳۷۷۵۴	۱.۰۰۰۰۰۰	۰.۴۸۴۹۰۰
مینیمم	۹.۸۲۱۴۶۴	۱.۶۰۹۴۳۸	۰	۰.۱۶۹۶۵۶	۰.۰۰۰۰۰۰	۰.۲۲۹۱۲۸	۰.۰۰۰۰۰۰	۰.۰۹۴۲۰۰
انحراف معیار	۱.۴۱۹۷۹۵	۰.۴۶۰۹۲۰	۰.۵۰۰۰۰۰	۰.۲۵۰۷۹۱	۰.۵۰۰۰۰۰	۰.۱۷۹۷۱۸	۰.۵۰۰۰۰۰	۰.۱۰۱۰۱۷
چولگی	۰.۶۵۶۵۳۳	۰.۷۳۶۷۵۷	۱.۰۳۹۰۴۵	۱.۸۲۱۸۹۰	۱.۵۵۲۰۶۵	۰.۵۷۳۷۹۵	۱.۵۴۱۶۳۵	۰.۴۹۳۷۷۰
کشیدگی	۱.۹۱۱۴	۱.۶۹۶۹۹۲	۲.۵۵۵۳۹۱	۲.۷۹۹۶۱۳	۲.۱۷۲۱۶۵	۱.۰۹۹۴۴۹	۲.۱۶۳۴۲۵	۱.۸۹۵۲۴۰
جاک برا	۵۸.۱۲۱۵۰	۶۰.۴۴۷۶۴	۱.۴۶۸۰۳۹	۴.۳۵۳۸۹۵	۱.۲۶۵۵۱۸	۶.۲۱۵۶۰۵	۱.۲۵۳۴۱۶	۲۲.۴۳۶۳۲
احتمال جاک برا	۰.۰۰۰۰۰۰	۰.۰۰۰۰۰۰	۰.۲۵۳۴۱۶	۰.۰۰۰۰۰۰	۰.۲۶۵۲۴۳	۰.۰۰۰۰۰۰	۰.۲۸۴۶۳۸	۰.۰۰۰۰۰۱۳

اصلی‌ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده هاست. برای مثال مقدار میانگین برای متغیر (اندازه شرکتها) برابر با ۱۳.۵۴۹ می‌باشد که نشان می‌دهد بیشتر داده‌ها حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی می‌باشد که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود میانه متغیر اندازه شرکتها نیز ۱۳.۳۷۶ می‌باشد که نشان می‌دهد که نیمی از داده‌ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند. همچنین نزدیک بودن مقدار میانگین و میانه برای متغیر اندازه شرکتها نشان دهنده نرمال بودن این متغیر می‌باشد. به طور کلی پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین

میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. از مهم ترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. مقدار این پارامتر برای متغیر اندازه شرکتها برابر با ۱.۴۱۹ است که نشان می‌دهد در بین متغیرهای تحقیق متغیر اندازه شرکتها یکی از متغیرهای دارای کمترین میزان پراکندگی می‌باشد. میزان عدم تقارن منحنی فراوانی را چولگی می‌نامند. اگر ضریب چولگی صفر باشد، جامعه کاملاً متقارن است و چنانچه این ضریب مثبت باشد، چولگی به راست و اگر ضریب منفی باشد چولگی به چپ دارد. مثلاً ضریب چولگی برای متغیر اندازه شرکتها برابر ۰.۶۵۶ می‌باشد، یعنی این متغیر تقریباً چولگی به راست دارد و به اندازه ۰.۶۵۶ از مرکز تقارن انحراف دارد. پارامتر کشیدگی یا پخی منحنی فراوانی نسبت به منحنی نرمال استاندارد را برجستگی یا کشیدگی می‌نامند. اگر کشیدگی حدود صفر باشد، یعنی منحنی فراوانی از لحاظ کشیدگی وضع متعادل و نرمالی دارد، اگر این مقدار مثبت باشد منحنی برجسته و اگر منفی باشد منحنی پهن می‌باشد. و همچنین احتمال جاک برا برای متغیر وابسته بزرگتر از ۵ صدم می‌باشد یعنی این متغیر دارای توزیع نرمال می‌باشد و باقیمانده های رگرسیون نرمال بوده و رگرسیون انجام شده کاذب نمی‌گردد.

آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

قبل از تخمین مدل لازم است مانایی (پایائی) متغیرها مورد بررسی قرار بگیرد. یک متغیر، وقتی ماناست که میانگین، واریانس و ضرایب خود همبستگی آن در طول زمان ثابت باقی بماند. به طور کلی اگر مبدا زمانی یک متغیر، تغییر کند و میانگین و واریانس و کواریانس آن تغییری نکند، در آن صورت متغیر ماناست و در غیر این صورت متغیر، نامانا خواهد بود. در پژوهش حاضر برای تشخیص مانایی از آزمون فیشر استفاده شده است.

فرضیه‌های مربوط به مانایی متغیرها به صورت زیر می‌باشد:

$$\begin{cases} H_0: \text{متغیر ناماناست} \\ H_1: \text{متغیر ماناست} \end{cases}$$

مانایی متغیرها در سه حالت "در سطح"، "روی تفاضل اول" و "روی تفاضل دوم" می‌تواند بررسی شود. متغیرهایی که احتمال حاصل از آزمون آنها "در سطح" کمتر از ۵٪ می‌باشد فرضیه صفر در مورد آن رد شده و آن متغیر در سطح، ماناست. در صورتی که بیشتر از ۵٪ باشد، متغیر نامانا است. در این حالت مانایی آن روی اولین تفاضل مورد بررسی قرار می‌گیرد و اگر در حالت مزبور هم نامانا بود، مانایی آن روی تفاضل دوم بررسی می‌شود. نتایج آزمون مانایی در جدول (۳) درج گردیده است.

جدول (۳): نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

احتمال	آماره	علامت اختصاری
۰.۰۰۰	۲۶۴.۸۴۱	P-OPINION
۰.۰۰۰	۳۲۵.۳۲۱	P-AUDITOR
۰.۰۰۰	۲۶۱.۷۷۴	POLITICALCONNECTI ONS
۰.۰۰۰	۲۶۱.۸۸۳	SIZE
۰.۰۰۰	۳۲۲.۱۴۷	AGE
۰.۰۰۰	۲۶۹.۴۶۹	GROWTH
۰.۰۰۰	۲۴۱.۷۹۵	LEV
۰.۰۰۰	۳۷۷.۷۶۹	PROF

همان طور که ملاحظه می شود در کلیه متغیرهای مستقل و وابسته و کنترل P-Value در آزمون ریشه واحد کوچکتر از ۰/۰۵ است که نشان دهنده این است که متغیرها مانا هستند. این بدان معنی است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال های مختلف ثابت بوده است. در نتیجه استفاده از این متغیرها در مدل باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی شود.

بررسی هم خطی

در این پژوهش برای بررسی هم خطی از مقدار VIF (عامل افزایش واریانس) استفاده می شود. اگر این مقدار برای متغیرها کمتر از ۱۰ باشد، یعنی هم خطی بین متغیرها کم است و رگرسیون به دست آمده معتبر است. همانطور که در جدول ۴ نتایج ارائه شده است برای مدل های اول و دوم کلیه مقادیر بدست آمده زیر ۱۰ هستند بنابراین هم خطی بین متغیرها وجود ندارد و تخمین رگرسیون به دست آمده معتبر است.

جدول (۴): مقادیر عامل افزایش واریانس

مقدار VIF	نماد متغیر
۱۰۰۷۹۶۴۷	POLITICALCONNECTIONS
۱۰۱۹۲۵۵۴	SIZE
۱۰۱۸۳۸۱۰	LEV
۱۰۸۲۱۳۶۲	PROF
۱۰۲۹۵۳۸۲	GROWTH
۱۰۱۰۸۲۷۱	AGE

آزمون F لیمر برای مدل های تحقیق (بررسی همسانی عرض از مبدأهای مقاطع)

برای انتخاب بین روش های داده های تابلویی و داده های تلفیقی، از آزمون F لیمر استفاده شده است. در آزمون F لیمر، فرضیه H0 یکسان بودن عرض از مبدأها (داده های تلفیقی) در مقابل فرضیه مخالف H1، ناهمسانی عرض از مبدأها (روش داده های تابلویی) قرار می گیرد. خلاصه نتایج آزمون F لیمر، به شرح ذیل در جدول ۵ ارائه شده است:

جدول (۵): نتایج آزمون F لیمر

نتیجه آزمون	احتمال	آماره F لیمر	مدل های تحقیق	فرضیه صفر (H0)
H0 رد می شود	۰.۰۰۰۰	۱۶.۵۱۲	مدل (۱)	داده های تلفیقی (عرض از مبدأهای تمامی مقاطع با هم یکسان می باشند).
H0 رد می شود	۰.۰۰۰۰	۱۹.۵۵۵	مدل (۲)	

همانطور که نتایج نشان می دهد، احتمال آزمون F لیمر برای تمام مدل های تحقیق کوچکتر از ۵٪ است؛ بنابراین فرض H0 (مدل تلفیقی) برای هیچ یک مدل ها تأیید نمی شود به بیان دیگر، اثرات فردی و یا گروهی وجود دارد و باید از روش داده های تابلویی برای برآورد مدل ها استفاده شود.

آزمون هاسمن (انتخاب بین اثرات ثابت و تصادفی)

آماره آزمون هاسمن که برای تشخیص ثابت یا تصادفی بودن تفاوت های واحدهای مقطعی محاسبه می شود دارای توزیع کای-دو با درجه آزادی برابر با تعداد متغیرهای مستقل است. خلاصه نتایج آزمون هاسمن برای مدل های تحقیق، به شرح ذیل در جدول ۵ ارائه شده است:

جدول (۶): نتایج آزمون هاسمن

نتیجه آزمون	احتمال	آماره	مدل های تحقیق	فرضیه صفر (H0)
H0 پذیرفته می شود	۰.۲۴۱۵	۶.۴۵۲	مدل (۱)	مدل اثرات تصادفی
H0 پذیرفته می شود	۰.۳۲۶۵	۴.۱۳۳	مدل (۲)	مدل اثرات تصادفی

همانطور که نتایج نشان می دهد با توجه به مدل های تحقیق، احتمال آزمون هاسمن، برای تعیین استفاده از مدل اثرات ثابت در مقابل اثرات تصادفی، بیشتر از ۵٪ است. بنابراین فرضیه H1 (مدل اثرات ثابت) رد می شود این موضوع به معنی عدم وجود ارتباط بین خطای رگرسیون تخمین زده شده و متغیرهای مستقل است با توجه به نتایج آزمون چاو و هاسمن مناسب ترین روش برای برآورد پارامترها و آزمون فرضیه ها مدل اثرات تصادفی است.

آزمون ناهمسانی واریانس

در ادامه جهت پرهیز از نادیده گرفتن نقض فرض همسانی واریانس و رخداد نتایج کاذب ممکن در روند تخمین، لازم است که از روش مناسب برای تشخیص وجود یا عدم وجود ناهمسانی واریانس با آزمونی معتبر استفاده شود. برای این منظور از آزمون براش-پاگان با فرض صفر مبنی بر عدم وجود ناهمسانی واریانس جملات باقی مانده استفاده شد.

همسانی واریانس: H_0

ناهمسانی واریانس: H_1

نتایج به دست آمده از این آزمون که در جدول ۷ منعکس شده حاکی از تایید فرض صفر مبنی بر همسانی واریانس ها برای مدل است، لذا در مدل مشکل ناهمسانی واریانس وجود ندارد ($p > 0.05$).

جدول (۷): نتایج آزمون ناهمسانی واریانس ها

مدل	مقدار آماره	p-value	نتیجه
مدل ۱	۱.۳۵۰	۰.۳۵۱۲	عدم وجود ناهمسانی واریانس
مدل ۲	۱.۵۴۰	۰.۱۱۴۷	عدم وجود ناهمسانی واریانس

آزمون فرضیه اول

فرضیه اول از لحاظ آماری بصورت زیر تدوین می شود:

H_0 : بین ارتباطات سیاسی با انتخاب حسابرس شرکتهای رابطه معناداری وجود ندارد.

H_1 : بین ارتباطات سیاسی با انتخاب حسابرس شرکتهای رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج حاصل از تخمین مدل (۱) در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول (۸): نتایج تخمین مدل (۱)

$P - AUDITOR_{it} = \beta_0 + \beta_1 PoliticalConnections_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 PROF_{it} + \beta_5 GROWTH_{it} + \beta_6 AGE_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیرها	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره آزمون t	احتمال آزمون t
POLITICALCONNECTIONS	۰.۵۲۴۴۰۱	۰.۰۲۲۰۲۸	۲۳.۸۰۶۰۵	۰.۰۰۰
SIZE	۰.۰۸۴۴۳	۰.۰۰۳۸۳۷	۲۲.۰۰۲۴۳	۰.۰۰۰

LEV	۰.۰۰۳۲۶۵	۰.۰۰۰۱۶۴	۱۹.۸۵۵۳۸	۰.۰۰۰
PROF	۰.۰۰۴۱۴۷۵	۰.۰۰۱۱۴۹۵	۳۶۰.۸۱۱۷	۰.۰۰۰۳
GROWTH	۰.۰۰۳۷۲۴	۰.۰۰۱۶۱۶	۲.۳۰۳۷۷۳	۰.۰۲۱۶
AGE	۰.۰۱۳۴۰۲	۰.۰۳۱۸۷۱	۰.۴۲۰۵۲۲	۰.۶۷۴۳
C	۰.۳۹۵۶۵۵	۰.۰۲۹۱۹۶	۱۳.۵۵۱۴۸	۰.۰۰۰
ضریب تعیین	۰.۵۳۷۸۷۹	معیار دوربین واتسون		۱.۹۷۱۶۵۲
ضریب تعیین تعدیل شده	۰.۵۰۷۷۶۴			
فیشر F آماره	۱۱۲.۴۵۹۴			
فیشر F احتمال	۰.۰۰۰			

نتایج حاصل از تخمین نشان می دهد که احتمال آزمون t برای متغیرهای مستقل و کنترلی کوچکتر از ۵٪ است لذا؛ ضریب برآوردی متغیرهای فوق از لحاظ آماری معنی دار می باشد. این بدان معناست که متغیرهای فوق عوامل مهمی در تعیین معیار انتخاب حسابر س شرکتها می باشند. و بنابراین با اطمینان ۹۵٪ فرضیه اول با وجود متغیرهای تعدیل گر تایید می شود یعنی انتخاب حسابر س شرکتها با ارتباطات سیاسی رابطه معنی داری وجود دارد. ضریب تعیین قدرت توضیح دهندگی متغیرهای مستقل را نشان می دهد که قادراند به میزان ۵۳.۷۸٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد (چون احتمال F کمتر از ۵٪ است). از آنجا که دوربین واتسون بین ۱/۵ و ۲/۵ می باشد لذا؛ هیچ گونه خود همبستگی در مدل وجود ندارد. معادله رگرسیونی به صورت زیر می باشد.

$$P - AUDITOR_{it} = 0.395655 + 0.524401 * PoliticalConnections_{it} + 0.08443 * SIZE_{it} + 0.003265 * LEV_{it} + 0.041475 * PROF_{it} + 0.003724 * GROWTH_{it}$$

یکی از معیارهای ساده جهت شناسایی همخطی استفاده از ضرایب همبستگی بین متغیرهای توضیحی است. اگر ضرایب همبستگی بین متغیرهای توضیحی، نسبتا بزرگ باشد بیانگر همخطی نسبتا شدید است. اما اگر ضرایب همبستگی کوچک باشند بدین معنی است که همخطی وجود ندارد.

جدول (۹): نتایج همخطی مدل ۱

AGE	GROWTH	PROF	LEV	SIZE	POLITICALCONNECTIONS	P-AUDITOR	
						۱	P-AUDITOR
					۱	۰.۰۸۷۹۱	POLITICALCONNECTIONS
				۱	۰.۰۰۴۷۴۲	۰.۰۶۸۸۷	SIZE
			۱	۰.۱۵۴۱	۰.۱۶۷۲۲-	۰.۰۵۹۹۴	LEV
		۱	۰.۰۶۹۹۷	۰.۰۳۱۱۴-	۰.۰۴۵۵۶-	۰.۳۸۱۷	PROF
	۱	۰.۳۲۵۳-	۰.۱۳۷۲۸۵	۰.۰۰۵۰۹-	۰.۰۶۹۵۴-	۰.۱۸۲۵۹۶	GROWTH
۱	۰.۱۵۳۶۳-	۰.۰۶۳۲۴-	۰.۰۹۹۸۱-	۰.۰۸۴۳۱-	۰.۰۵۱۱۴-	۰.۱۹۸۸۱۹	AGE

همان طور که در جدول شماره ۹ ملاحظه می شود، ضریب همبستگی بین متغیرها کمتر از ۰/۵ می باشد که نشان می دهد در چنین حالتی همخطی قابل اغماض است.

آزمون فرضیه اول به شیوه رگرسیون لجستیک

بین ارتباطات سیاسی با انتخاب حسابرس شرکتها رابطه معناداری وجود دارد.

فرض صفر و فرض مقابل آن به صورت زیر تعریف می شوند:

H_0 = بین ارتباطات سیاسی با انتخاب حسابرس شرکتها رابطه معناداری وجود ندارد.

H_1 = بین ارتباطات سیاسی با انتخاب حسابرس شرکتها رابطه معناداری وجود دارد.

$$\begin{cases} H_0 : \rho = 0 \\ H_1 : \rho \neq 0 \end{cases}$$

آماره کای دو مدل نشان می دهد که ارتباطات سیاسی بر انتخاب حسابرس شرکتها تاثیر دارد. کای دو مدل در گام پنجم (گام ۵) برابر ۱۶.۹۱۷ بوده که سطح معنی داری آن کمتر از ۵ درصد می باشد بنابراین ارتباطات سیاسی بر انتخاب حسابرس شرکتها تاثیر داشته و نشان دهنده برازش مناسبی است.

جدول (۱۰): تست کای دو ضرایب مدل فرضیه اول

Omnibus Tests of Model Coefficients				
		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	19.780	6	.003
	Block	19.780	6	.003
	Model	19.780	6	.003
Step 2a	Step	-.013	1	.910
	Block	19.767	5	.001
	Model	19.767	5	.001
Step 3a	Step	-.148	1	.701
	Block	19.619	4	.001
	Model	19.619	4	.001
Step 4a	Step	-.136	1	.712
	Block	19.483	3	.000
	Model	19.483	3	.000
Step 5a	Step	-2.566	1	.109
	Block	16.917	2	.000
	Model	16.917	2	.000

a. A negative Chi-squares value indicates that the Chi-squares value has decreased from the previous step.

خروجی نمایش داده شده در جدول ۱۰ شامل ستونی است که در آن Nagelkerk R Square درج شده است و معادل R^2 در رگرسیون خطی می باشد که برابر با ۰.۰۴۴ است. یعنی ۴.۴ درصد از تغییرات انتخاب حسابرس شرکتها توسط ارتباطات سیاسی در رگرسیون تبیین می شود.

جدول (۱۱): خلاصه مدل متغیرهای ارتباطات سیاسی و انتخاب حسابرس شرکتها

Model Summary			
Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	600.304a	.034	.051
2	600.317a	.034	.051
3	600.465a	.033	.051

4	600.601a	.033	.050
5	603.167a	.029	.044
a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than .001.			

خروجی نمایش داده شده در نگاره (۱۱) یک خروجی دو بعدی برای طبقه بندی است که مقادیر مشاهده شده و مقادیر پیش بینی شده را نشان می دهد و بر اساس این خروجی مشخص می شود که چقدر پیش بینی مدل درست است. در گام پنجم این خروجی برای ۶۰۶ شرکت-سال مورد نظر فقط ۱۳۲ مورد خطای طبقه بندی وجود دارد (۰ مورد از شرکت-سالهایی که انتخاب حسابرس شرکتها نداشته اند را دارای انتخاب حسابرس شرکتها و ۱۳۲ مورد از شرکت-سالهایی که انتخاب حسابرس شرکتها نداشته اند را دارای انتخاب حسابرس شرکتها پیش بینی کرده است). بر اساس خروجی مزبور حساسیت این مدل در تعیین شرکتهای دارای انتخاب حسابرس شرکتها ۱۰۰ درصد و در تعیین شرکتهای فاقد انتخاب حسابرس شرکتها ۰ درصد بوده و به طور کلی ۷۷.۱ درصد شرکتها را به درستی طبقه بندی کرده است. توجه داشته باشید که برای طبقه بندی مقدار متغیر انتخاب حسابرس شرکتها با ۰.۵ (cut value) مقایسه و بر اساس آن طبقه بندی صورت می گیرد.

جدول (۱۲): جدول مقادیر پیش بینی شده مدل فرضیه اول

Classification Tablea					
	Observed	Predicted			
		P-AUDITOR		Percentage Correct	
		0	1		
Step 1	P-AUDITOR	0	444	0	100.0
		1	132	0	.0
	Overall Percentage				77.1
Step 2	P-AUDITOR	0	444	0	100.0
		1	132	0	.0
	Overall Percentage				77.1
Step 3	P-AUDITOR	0	444	0	100.0
		1	132	0	.0
	Overall Percentage				77.1
Step 4	P-AUDITOR	0	444	0	100.0
		1	132	0	.0
	Overall Percentage				77.1
Step 5	P-AUDITOR	0	444	0	100.0
		1	132	0	.0
	Overall Percentage				77.1

a. The cut value is .500

خروجی نمایش داده شده در جدول ۱۳ متغیرهای وارد شده در مدل و نتایج آزمون والد را نشان می دهد. با توجه به آماره والد و سطح معنی داری مربوط به آن متغیر ارتباطات سیاسی بر انتخاب حسابرس شرکتها در سطح خطای ۵ درصد معنی دار است. بر اساس این خروجی مدل لجیت را می توان به صورت زیر ارائه کرد:

$$P - AUDITOR_{it} = -.658 + .606 * PoliticalConnections_{it} - 11.684 * PROF_{it}$$

ضریب مثبت ارتباطات سیاسی بیانگر رابطه مثبت ارتباطات سیاسی با انتخاب حسابرس شرکتها است. بدین مفهوم که شرکتهای دارای ارتباطات سیاسی بالاتر، انتخاب حسابرس شرکتها مقبول خواهند داشت.

جدول (۱۳): متغیرهای معادله فرضیه اول

Variables in the Equation							
		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1a	POLITICALCONNECTIO NS	.546	.238	5.270	1	.022	.580
	Size	-.120	.076	2.501	1	.114	.887
	LEV	-.277	.712	.151	1	.697	.758
	PROF	-12.413	3.860	10.343	1	.001	.000
	GROWTH	-.102	.262	.152	1	.696	.903
	AGE	-.021	.187	.013	1	.910	.979
	Constant	1.270	1.673	.577	1	.448	3.562
Step 2a	POLITICALCONNECTIO NS	.548	.237	5.362	1	.021	.578
	Size	-.119	.075	2.505	1	.113	.888
	LEV	-.236	.612	.148	1	.700	.790
	PROF	-12.404	3.858	10.340	1	.001	.000
	GROWTH	-.100	.262	.147	1	.701	.905
	Constant	1.127	1.096	1.058	1	.304	3.087
	Step 3a	POLITICALCONNECTIO NS	.548	.237	5.368	1	.021
Size		-.117	.075	2.438	1	.118	.889
LEV		-.226	.612	.137	1	.712	.798
PROF		-12.287	3.845	10.213	1	.001	.000
Constant		1.066	1.085	.967	1	.326	2.905
Step 4a		POLITICALCONNECTIO NS	.549	.237	5.378	1	.020
	Size	-.118	.075	2.488	1	.115	.889
	PROF	-12.171	3.832	10.085	1	.001	.000
	Constant	.935	1.022	.837	1	.360	2.546
Step 5a	POLITICALCONNECTIO NS	.606	.234	6.738	1	.009	.545
	PROF	-11.684	3.791	9.499	1	.002	.000
	Constant	-.658	.167	15.469	1	.000	.518

a. Variable(s) entered on step 1: POLITICALCONNECTIONS, Size, LEV, PROF, GROWTH, AGE.

تعبیر مدل لاجیت به این صورت است که بتا میزان تغییر در لگاریتم نسبت برتری را به ازای یک واحد تغییر در متغیر ارتباطات سیاسی اندازه گیری می کند. ضریب عرض از مبدا β_0 مشخص کننده مقدار لگاریتم نسبت برتری در سطح $x=0$ می باشد. بر طبق معادله رگرسیون به ازای یک واحد تغییر در ارتباطات سیاسی، با فرض ثابت بودن سایر متغیرها انتخاب حسابرس شرکتها به میزان ۰.۶۰۶ در همان جهت تغییر می کند. نسبت برتری برای هر متغیر در ستون $Exp(B)$ درج شده است که معادل e^{β_i} است.

آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم از لحاظ آماری بصورت زیر تدوین می شود:

H0: بین ارتباطات سیاسی با اظهار نظر حسابرس رابطه معناداری وجود ندارد.

H1: بین ارتباطات سیاسی با اظهار نظر حسابرس رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج حاصل از تخمین مدل (۲) در جدول ۱۴ ارائه شده است.

جدول (۱۴): نتایج تخمین مدل (۲)

$P - OPINION_{it} = \beta_0 + \beta_1 PoliticalConnections_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 PROF_{it} + \beta_5 GROWTH_{it} + \beta_6 AGE_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیرها	ضریب برآوردی	خطای استاندارد	آماره آزمون t	احتمال آزمون t
POLITICALCONNECTIONS	۰.۲۹۳۴۷۶	۰.۰۰۴۱۵۷	۷۰.۵۸۱۴	۰.۰۰۰
SIZE	۰.۲۷۱۶۹۲	۰.۰۰۴۲۳۲	۶۴.۱۸۹۱۶	۰.۰۰۰
LEV	۰.۰۴۴۲۸۳	۰.۰۱۴۷۴۶	۳.۰۰۳۰۷۷	۰.۰۰۳
PROF	۰.۹۶۴۴۳۱	۰.۱۴۸۶۱۴	۶.۴۸۹۴۹۹	۰.۰۰۰
GROWTH	۰.۰۷۵۷۵	۰.۰۲۰۸۹۸	۳.۶۲۴۷۵	۰.۰۰۰۳
AGE	۱.۰۸۵۹۱۸	۰.۴۱۲۰۴۷	۲.۶۳۵۴۲۵	۰.۰۰۸۶
C	۱.۹۲۰۹۵۳	۰.۲۹۱۵۶۶	۶.۵۸۸۴۱	۰.۰۰۰
ضریب تعیین	۰.۶۹۰۲۶۴	معیار دوربین واتسون		۱.۸۸۹۷۲۲
ضریب تعیین تعدیل شده	۰.۶۶۹۸۴			
فیشر F آماره	۲۸۸.۰۴۰۵			
فیشر F احتمال	۰.۰۰۰			

نتایج حاصل از تخمین نشان می دهد که احتمال آزمون t برای متغیرهای مستقل و کنترلی کوچکتر از ۵٪ است لذا؛ ضریب برآوردی متغیرهای فوق از لحاظ آماری معنی دار می باشد. این بدان معناست که متغیرهای فوق عوامل مهمی در تعیین معیار اظهار نظر حسابرس می باشند. و بنابراین با اطمینان ۹۵٪ فرضیه دوم با وجود متغیرهای تعدیل گر تایید می شود یعنی اظهار نظر حسابرس با ارتباطات سیاسی رابطه معنی داری وجود دارد. ضریب تعیین قدرت توضیح دهندگی متغیرهای مستقل را نشان می دهد که قادراند به میزان ۶۹.۰۲٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد (چون احتمال F کمتر از ۵٪ است). از آنجا که دوربین واتسون بین ۱/۵ و ۲/۵ می باشد لذا؛ هیچ گونه خود همبستگی در مدل وجود ندارد. معادله رگرسیونی به صورت زیر می باشد.

$$P - OPINION_{it} = 1.920953 + 0.293476 * PoliticalConnections_{it} + 0.271692 * SIZE_{it} + 0.044283 * LEV_{it} + 0.964431 * PROF_{it} + 0.07575 * GROWTH_{it} + 1.085918 * AGE_{it}$$

یکی از معیارهای ساده جهت شناسایی همخطی استفاده از ضرایب همبستگی بین متغیرهای توضیحی است. اگر ضرایب همبستگی بین متغیرهای توضیحی، نسبتا بزرگ باشد بیانگر همخطی نسبتا شدید است. اما اگر ضرایب همبستگی کوچک باشند بدین معنی است که همخطی وجود ندارد.

جدول (۱۵): نتایج همخطی مدل ۲

AG E	GROW TH	PROF	LEV	SIZE	POLITICALC ONNECTION S	P- OPINIO N	
						۱	P-OPINION

					۱	۰.۰۴۹۵۷	POLITICALCONNECTIONS
				۱	۰.۰۰۴۷۴۲	۰.۰۸۲۳۲	SIZE
			۱	۰.۱۵۴۱	۰.۱۶۷۲۲-	۰.۱۳۷۴۵	LEV
		۱	۰.۰۶۹۹۷	۰.۰۳۱۱۴-	۰.۰۴۵۵۶-	۰.۴۴۹۴۴	PROF
	۱	۰.۳۲۵۳-	۰.۱۳۷۲۸۵	۰.۰۰۵۰۹-	۰.۰۶۹۵۴-	۰.۲۵۵۲۸	GROWTH
۱	۰.۱۵۳۶۳-	۰.۰۶۳۲۴-	۰.۰۹۹۸۱-	۰.۰۸۴۳۱-	۰.۰۵۱۱۴-	۰.۱۶۴۷۴۵	AGE

همان طور که در جدول شماره ۱۵ ملاحظه می شود، ضریب همبستگی بین متغیرها کمتر از ۰/۵ می باشد که نشان می دهد در چنین حالتی همخطی قابل اغماض است.

آزمون فرضیه دوم به روش رگرسیون لجستیک

بین ارتباطات سیاسی با اظهار نظر حسابرس رابطه معناداری وجود دارد .
فرض صفر و فرض مقابل آن به صورت زیر تعریف می شوند:

H_0 = بین ارتباطات سیاسی با اظهار نظر حسابرس رابطه معناداری وجود ندارد.

H_1 = بین ارتباطات سیاسی با اظهار نظر حسابرس رابطه معناداری وجود دارد.

$$\begin{cases} H_0 : \rho = 0 \\ H_1 : \rho \neq 0 \end{cases}$$

آماره کای دو مدل نشان می دهد که ارتباطات سیاسی بر اظهار نظر حسابرس تاثیر دارد. کای دو مدل در گام سه (گام ۳) برابر ۴۹.۲۰۰ بوده که سطح معنی داری آن کمتر از ۵ درصد می باشد بنابراین ارتباطات سیاسی بر اظهار نظر حسابرس تاثیر داشته و نشان دهنده برازش مناسبی است .

جدول (۱۶): تست کای دو ضرایب مدل فرضیه دوم

Omnibus Tests of Model Coefficients				
		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	51.785	6	.000
	Block	51.785	6	.000
	Model	51.785	6	.000
Step 2a	Step	-.092	1	.762
	Block	51.693	5	.000
	Model	51.693	5	.000
Step 3a	Step	-2.493	1	.114
	Block	49.200	4	.000
	Model	49.200	4	.000

a. A negative Chi-squares value indicates that the Chi-squares value has decreased from the previous step.

خروجی نمایش داده شده در جدول ۱۶ شامل ستونی است که در آن Nagelkerk R Square درج شده است و معادل R^2 در رگرسیون خطی می باشد که برابر با ۰.۱۱۰ است. یعنی ۱۱.۰ درصد از تغییرات اظهار نظر حسابرس توسط ارتباطات سیاسی در رگرسیون تبیین می شود.

جدول (۱۷): خلاصه مدل متغیرهای ارتباطات سیاسی و اظهار نظر حسابرس

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	731.963a	.086	.116
2	732.055a	.086	.115
3	734.548a	.082	.110

a. Estimation terminated at iteration number 4 because parameter estimates changed by less than .001.

خروجی نمایش داده شده در جدول (۱۸) یک خروجی دو بعدی برای طبقه بندی است که مقادیر مشاهده شده و مقادیر پیش بینی شده را نشان می دهد و بر اساس این خروجی مشخص می شود که چقدر پیش بینی مدل درست است. در گام سوم این خروجی برای ۶۰۶ شرکت-سال مورد نظر فقط ۱۵۳ مورد خطای طبقه بندی وجود دارد (۰ مورد از شرکت-سالهایی که اظهار نظر حسابرسان نداشته اند را دارای اظهار نظر حسابرسان و ۱۵۳ مورد از شرکت-سالهایی که اظهار نظر حسابرسان نداشته اند را دارای اظهار نظر حسابرسان پیش بینی کرده است). بر اساس خروجی مزبور حساسیت این مدل در تعیین شرکتهای دارای اظهار نظر حسابرسان ۱۰۰ درصد و در تعیین شرکتهای فاقد اظهار نظر حسابرسان ۰ درصد بوده و به طور کلی ۶۴.۹ درصد شرکتهای را به درستی طبقه بندی کرده است. توجه داشته باشید که برای طبقه بندی مقدار متغیر اظهار نظر حسابرسان با ۰.۵ (cut value) مقایسه و بر اساس آن طبقه بندی صورت می گیرد.

جدول (۱۸): جدول مقادیر پیش بینی شده مدل فرضیه دوم

Classification Tablea					
	Observed	Predicted			
		P-OPINION		Percentage Correct	
		0	1		
Step 1	P-OPINION	0	285	49	85.3
		1	151	91	37.6
	Overall Percentage				65.3
Step 2	P-OPINION	0	283	51	84.7
		1	151	91	37.6
	Overall Percentage				64.9
Step 3	P-OPINION	0	285	49	85.3
		1	153	89	36.8
	Overall Percentage				64.9

a. The cut value is .500

خروجی نمایش داده شده در جدول (۱۹) متغیرهای وارد شده در مدل و نتایج آزمون والد را نشان می دهد. با توجه به آماره والد و سطح معنی داری مربوط به آن متغیر ارتباطات سیاسی بر اظهار نظر حسابرسان در سطح خطای ۵ درصد معنی دار است. بر اساس این خروجی مدل لجیت را می توان به صورت زیر ارائه کرد:

$$P - OPINION_{it} = -4.599 + .615 * PoliticalConnections_{i,t} + 8.098 * PROF_{i,t} + .397 * GROWTH_{i,t} + .783 * AGE_{i,t}$$

ضریب مثبت ارتباطات سیاسی بیانگر رابطه مثبت ارتباطات سیاسی با اظهار نظر حسابرسان است. بدین مفهوم که شرکتهای دارای ارتباطات سیاسی بالاتر، اظهار نظر حسابرسان مقبول خواهند داشت.

جدول (۱۹): متغیرهای معادله فرضیه دوم

Variables in the Equation						
	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)

Step 1a	POLITICALCONNECTIONS	.683	.198	11.925	1	.001	1.979
	Size	-.100	.064	2.469	1	.116	.904
	LEV	.195	.643	.092	1	.762	1.215
	PROF	7.978	2.672	8.913	1	.003	2914.726
	GROWTH	.380	.229	2.766	1	.096	1.463
	AGE	.779	.189	17.023	1	.000	2.179
	Constant	-3.355	1.495	5.034	1	.025	.035
Step 2a	POLITICALCONNECTIONS	.685	.198	12.004	1	.001	1.983
	Size	-.100	.064	2.450	1	.118	.905
	PROF	7.898	2.657	8.836	1	.003	2691.388
	GROWTH	.375	.228	2.708	1	.100	1.455
	AGE	.749	.160	21.937	1	.000	2.115
	Constant	-3.093	1.219	6.440	1	.011	.045
	Step 3a	POLITICALCONNECTIONS	.615	.191	10.309	1	.001
PROF		8.098	2.659	9.271	1	.002	3286.352
GROWTH		.397	.227	3.064	1	.080	1.488
AGE		.783	.159	24.209	1	.000	2.188
Constant		-4.599	.770	35.632	1	.000	.010

a. Variable(s) entered on step 1: POLITICALCONNECTIONS, Size, LEV, PROF, GROWTH, AGE.

تعبیر مدل لاجیت به این صورت است که بتا میزان تغییر در لگاریتم نسبت برتری را به ازای یک واحد تغییر در متغیر ارتباطات سیاسی اندازه گیری می کند. ضریب عرض از مبدا β_0 مشخص کننده مقدار لگاریتم نسبت برتری در سطح $x=0$ می باشد. بر طبق معادله رگرسیون به ازای یک واحد تغییر در ارتباطات سیاسی، با فرض ثابت بودن سایر متغیرها اظهار نظر حسابرسان به میزان 0.615 در همان جهت تغییر می کند. نسبت برتری برای هر متغیر در ستون $\text{Exp}(B)$ درج شده است که معادل e^{β_i} است.

بحث و نتیجه گیری از آزمون فرضیه اول

نتایج پژوهش های متعدد نشان می دهد که بین ارتباطات سیاسی شرکت ها و انتخاب حسابرسان رابطه ای مستقیم و معنادار وجود دارد، هرچند جهت و شدت این رابطه تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله ساختار حاکمیت شرکتی، کیفیت نهادهای نظارتی، و انگیزه های ذینفعان قرار می گیرد. در محیط هایی که مداخلات سیاسی و روابط غیررسمی نفوذ غالب دارند، شرکت ها تمایل بیشتری به انتخاب حسابرسانی نشان می دهند که یا با نهادهای دولتی مرتبط هستند یا توانایی مدیریت فشارهای سیاسی را دارند. این انتخاب اغلب با هدف کاهش ریسک بررسی های دقیق مالی، پنهان سازی تخلفات، یا تسهیل دسترسی به منابع مالی و مزایای دولتی صورت می گیرد. برای مثال، شرکت های دارای سهامداران عمده دولتی یا مدیران با پیشینه سیاسی، معمولاً حسابرسانی را ترجیح می دهند که همسو با منافع آنها عمل کنند، حتی اگر این امر به کاهش استقلال حسابرسانی بینجامد.

از سوی دیگر، شواهد حاکی از آن است که ارتباطات سیاسی می تواند همزمان هم به کاهش هزینه های حسابرسانی منجر شود (به واسطه دسترسی به امتیازات دولتی) و هم کیفیت گزارشگری مالی را تضعیف کند. در برخی موارد، حسابرسان تحت تأثیر فشارهای غیرمستقیم نهادهای سیاسی، از افشای کامل اطلاعات مالی خودداری می کنند یا

استانداردهای حسابداری را به شکلی انعطاف پذیر تفسیر می نمایند تا منافع شرکت یا سیاستمداران مرتبط را حفظ کنند. این پدیده در صنایع حساس مانند انرژی یا دفاعی که وابستگی بالایی به تصمیمات دولتی دارند، آشکارتر است. با این حال، این رابطه همواره یکسان نیست. در مواردی، حضور نهادهای نظارتی قوی یا سرمایه گذاران نهادی می تواند اثرات منفی ارتباطات سیاسی را تعدیل کند. برای نمونه، شرکت هایی که تحت نظارت مؤسسات حسابرسی معتبر و با شهرت بالا قرار می گیرند، حتی با وجود روابط سیاسی، هزینه های نمایندگی کمتری تجربه می کنند، چرا که حسابرسان مشهور انگیزه بیشتری برای حفظ اعتبار حرفه ای خود دارند و احتمال افشای تخلفات را افزایش می دهند. همچنین، در دوره های تغییرات سیاسی یا افزایش شفافیت، ممکن است فشار برای انتخاب حسابرسان مستقل تر تشدید شود. در مجموع، رابطه بین ارتباطات سیاسی و انتخاب حسابرس بازتابی از تعامل پیچیده بین قدرت، اقتصاد، و حاکمیت شرکتی است. این رابطه نه تنها بر شفافیت مالی تأثیر میگذارد، بلکه اعتماد سرمایه گذاران و کارایی بازار سرمایه را نیز تحت الشعاع قرار می دهد. برای کاهش پیامدهای منفی این پدیده، تقویت استقلال نهادهای حسابرسی، الزام به افشای کامل ارتباطات سیاسی، و ایجاد سازوکارهای نظارتی مستقل ضروری است. همچنین، نقش قوانین حاکمیت شرکتی در محدود کردن مداخلات سیاسی و افزایش مسئولیت پذیری حسابرسان نمی تواند نادیده گرفته شود. در نهایت، درک این رابطه به سیاست گذاران کمک می کند تا با طراحی چارچوب های قانونی مناسب، تعادل بین منافع سیاسی و سلامت مالی را حفظ کنند.

نتایج حاصل شده از تحقیق تی و همکاران ۲۰۲۴ که به بررسی نظارت نهادی، ارتباطات سیاسی و حق الزحمه حسابرسی: شواهدی از شرکت های مالزیایی پرداختند. شواهد نشان می دهد که سرمایه گذاران نهادی، به ویژه مؤسسات خارجی، به عنوان روشی برای نظارت بر شرکت های مرتبط سیاسی، خواهان افزایش تلاش های حسابرسی (که توسط حق الزحمه حسابرسی مشخص می شود) هستند، همراستا با نتایج حاصل شده از این تحقیق می باشد.

نتایج حاصل شده از تحقیق ففلین و همکاران ۲۰۲۴ که به بررسی مشارکت های سیاسی و رابطه حسابرس و مشتری پرداختند. نتایج نشان داد که، علیرغم کیفیت پایین اقلام تعهدی، مشتریانی که مشارکت های سیاسی بالاتری دارند، اظهارات مجدد کمتری دارند، دیگر نظرات واجد شرایط فعلی را دریافت نمی کنند و ضعف های مادی گزارش شده کمتری دریافت می کنند. علاوه بر این، حسابرسان حق الزحمه بیشتری را از مشتریان مرتبط سیاسی خود دریافت می کنند و مدت تصدی طولانی تری با آنها دارند. شواهد ما غیرمستقیم است، اما مجموع نتایج ما بیشتر با یک پیوند اقتصادی بین حسابرسان و مشتریان مرتبط سیاسی آنها سازگار است، که به موجب آن مشتریان دارای صلاح دید حسابداری بیشتری هستند و نتایج نامطلوب حسابرسی کمتری دریافت می کنند، و حسابرس حق بیمه مستمری برای ریسک دریافت می کند. ما نتیجه می گیریم که ارتباطات سیاسی مشتری احتمالاً بر نتایج حسابرسی تأثیر می گذارد، زیرا یا به دلیل کاهش نظارت از سوی تنظیم کننده ها یا تأثیر مستقیم بر حسابرسان می گردد، همانند نتایج حاصل شده از این تحقیق می باشد.

نتایج حاصل شده از تحقیق تانتاوی و همکاران ۲۰۲۳ که به بررسی تأثیر ارتباطات سیاسی بر تصمیمات انتخاب حسابرس شرکتها و اظهار نظر حسابرس: شواهدی از مصر پرداختند. نتایج نشان می دهد که انتخاب حسابرس و نظر حسابرسی شرکت ها به شدت تحت تأثیر ارتباطات سیاسی شرکت ها است. که این نتایج همانند نتایج حاصل شده از این تحقیق است.

نتایج حاصل شده از تحقیق حبیب و همکاران ۲۰۱۷ که به بررسی ارتباطات سیاسی، معاملات با اشخاص مرتبط و انتخاب حسابرس: شواهدی از اندونزی پرداختند. نتایج نشان دهنده این است که ارتباطات سیاسی و معاملات با اشخاص وابسته با انتخاب حسابرس دارای رابطه معنی داری هستند که این نتایج همانند نتایج حاصل شده از این تحقیق می باشد.

بحث و نتیجه گیری از آزمون فرضیه دوم

نتایج تحقیقات و مشاهدات تجربی نشان می دهد که بین ارتباطات سیاسی شرکت ها و اظهار نظر حسابرسان رابطه ای مستقیم و معنادار وجود دارد. این رابطه عموماً در محیط هایی با سطح بالای مداخله دولتی، ضعف نهادهای نظارتی، یا فساد ساختاری تشدید می شود، جایی که شرکت ها از شبکه های سیاسی خود برای تأثیرگذاری بر محتوا و کیفیت گزارش های حسابرسی استفاده می کنند. شرکت های دارای ارتباطات قوی با نهادهای حکومتی یا سیاست مداران، اغلب تلاش می کنند تا با اعمال فشارهای غیرمستقیم، حسابرسان را به تعدیل اظهارنظرهای خود یا پرهیز از افشای تخلفات مالی ترغیب کنند. این فشارها ممکن است از طریق تهدید به قطع همکاری های آینده، کاهش دسترسی به مزایای دولتی، یا حتی تهدید موقعیت حرفه ای حسابرسان اعمال شود. در چنین شرایطی، حسابرسان وابسته به روابط سیاسی ممکن است استانداردهای حرفه ای را قربانی حفظ منافع کوتاه مدت شرکت ها یا جلب رضایت نهادهای حاکم کنند، که این امر به گزارش های مالی غیرشفاف، پنهان سازی بدهی ها، یا کم اهمیت نمایی ریسک های مالی می انجامد.

این پدیده به ویژه در صنایع استراتژیک مانند انرژی، دفاع، یا زیرساختها مشهودتر است، جایی که همپوشانی منافع شرکت و دولت بیشتر است و حسابرسی مستقل ممکن است تحت الشعاع «ملاحظات امنیتی» یا «منافع ملی» قرار گیرد. برای مثال، حسابرسان در این حوزه ها گاه مجبور به نادیده گرفتن نقض استانداردها می شوند تا از برهم خوردن روابط شرکت با نهادهای حکومتی جلوگیری کنند. حتی در مواردی، شبکه های غیررسمی خویشاوندی یا همکاری های گذشته بین حسابرسان و مقامات سیاسی، بستر مناسبی برای همسویی منافع و تضعیف استقلال حرفه ای فراهم می کند. با این حال، این رابطه همواره یکسان نیست؛ در موارد نادر، تشدید نظارت رسانه های یا تغییرات سیاسی ممکن است موجب شود حسابرسان محافظه کارانه تر عمل کنند، اما چنین سناریوهایی استثنا محسوب می شوند.

پیامدهای این رابطه فراتر از مسائل مالی است و اعتماد عمومی به بازار سرمایه، کارایی تخصیص منابع، و عدالت اقتصادی را تهدید می کند. سرمایه گذاران خرد و نهادی ممکن است تحت تأثیر گزارش های تعدیل شده، تصمیمات نادرستی اتخاذ کنند، فساد سیستماتیک در بلندمدت به بی ثباتی اقتصادی می انجامد. برای کاهش این مخاطرات، تقویت استقلال نهادهای حسابرسی از طریق قوانین شفاف، الزام افشای کامل ارتباطات سیاسی حسابرسان، و ایجاد سازوکارهای نظارتی مستقل ضروری است. همچنین، ارتقای استانداردهای حاکمیت شرکتی و افزایش مسئولیت پذیری مدیران و حسابرسان می تواند مانعی در برابر سوءاستفاده از روابط سیاسی ایجاد کند. در نهایت، درک این رابطه به سیاست گذاران کمک می کند تا با اصلاح چارچوب های قانونی، تعادلی بین منافع سیاسی و سلامت مالی برقرار کنند و شفافیت را به عنوان پایه ی اعتماد در نظام اقتصادی تقویت نمایند.

نتایج حاصل شده از تحقیق تی و همکاران ۲۰۲۴ که به بررسی نظارت نهادی، ارتباطات سیاسی و حق الزحمه حسابرسی: شواهدی از شرکت های مالزیایی پرداختند. شواهد نشان می دهد که سرمایه گذاران نهادی، به ویژه مؤسسات خارجی، به عنوان روشی برای نظارت بر شرکت های مرتبط سیاسی، خواهان افزایش تلاش های حسابرسی (که توسط حق الزحمه حسابرسی مشخص می شود) هستند، همراستا با نتایج حاصل شده از این تحقیق می باشد.

نتایج حاصل شده از تحقیق ففلین و همکاران ۲۰۲۴ که به بررسی مشارکت های سیاسی و رابطه حسابرس و مشتری پرداختند. نتایج نشان داد که، علیرغم کیفیت پایین اقلام تعهدی، مشتریانی که مشارکت های سیاسی بالاتری دارند، اظهارات مجدد کمتری دارند، دیگر نظرات واجد شرایط فعلی را دریافت نمی کنند و ضعف های مادی گزارش شده کمتری دریافت می کنند. علاوه بر این، حسابرسان حق الزحمه بیشتری را از مشتریان مرتبط سیاسی خود دریافت می کنند و مدت تصدی طولانی تری با آنها دارند. شواهد ما غیرمستقیم است، اما مجموع نتایج ما بیشتر با یک پیوند اقتصادی بین حسابرسان و مشتریان مرتبط سیاسی آنها سازگار است، که به موجب آن مشتریان دارای صلاحیت حسابداری بیشتری

هستند و نتایج نامطلوب حسابرسی کمتری دریافت می‌کنند، و حسابرس حق بیمه مستمری برای ریسک دریافت می‌کند. ما نتیجه می‌گیریم که ارتباطات سیاسی مشتری احتمالاً بر نتایج حسابرسی تأثیر می‌گذارد، زیرا یا به دلیل کاهش نظارت از سوی تنظیم‌کننده‌ها یا تأثیر مستقیم بر حسابرسان می‌گردد، همانند نتایج حاصل شده از این تحقیق می‌باشد. نتایج حاصل شده از تحقیق تانتاوی و همکاران، ۲۰۲۳ که به بررسی تأثیر ارتباطات سیاسی بر تصمیمات انتخاب حسابرس شرکتها و اظهار نظر حسابرس: شواهدی از مصر پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که انتخاب حسابرس و نظر حسابرسی شرکت‌ها به شدت تحت تأثیر ارتباطات سیاسی شرکت‌ها است. که این نتایج همانند نتایج حاصل شده از این تحقیق است.

نتایج حاصل شده از تحقیق حبیب و همکاران ۲۰۱۷ که به بررسی ارتباطات سیاسی، معاملات با اشخاص مرتبط و انتخاب حسابرس: شواهدی از اندونزی پرداختند. نتایج نشان دهنده این است که ارتباطات سیاسی و معاملات با اشخاص وابسته با انتخاب حسابرس دارای رابطه معنی داری هستند که این نتایج همانند نتایج حاصل شده از این تحقیق می‌باشد.

پیشنهادها

پس از انجام مراحل یک پژوهش علمی، اگر پژوهش از یک روند سیستماتیک و پژوهشگرانه صورت گرفته باشد، پژوهشگر می‌تواند نظراتی را هم در مورد یافته‌ها و نتایج پژوهش و هم راهکارها و پیشنهادهایی را به منظور بهبود و بسط پژوهش‌های آتی بیان کند. بدین سبب در ادامه پیشنهادهایی مطابق با نتایج پژوهش و همچنین برای پژوهش‌های آتی ارائه می‌شود.

پیشنهادهایی مبنی بر نتایج تحقیق

پیشنهاد مبتنی بر نتایج فرضیه اول

نتایج تحقیق که نشان‌دهنده وجود رابطه مستقیم و معنادار بین ارتباطات سیاسی شرکتها و انتخاب حسابرس خاص است، پیامدهای مهمی برای ذینفعان مختلف و تحقیقات آتی دارد. در زیر پیشنهادات تحقیقی تشریحی ارائه می‌گردد:

۱. تقویت نظارت و شفافیت توسط نهادهای ناظر (سازمان بورس و اوراق بهادار و جامعه حسابداران رسمی):

با توجه به یافته‌ها، نهادهای ناظر مانند سازمان بورس و جامعه حسابداران رسمی باید توجه ویژه‌ای به شرکت‌هایی با ارتباطات سیاسی قوی داشته باشند. این شرکت‌ها ممکن است انگیزه یا توانایی بیشتری برای تاثیرگذاری بر فرآیند حسابرسی به نفع خود داشته باشند. پیشنهاد می‌شود سازوکارهای نظارتی مستمر و دقیق‌تری بر انتخاب حسابرس، کیفیت حسابرسی و استقلال واقعی حسابرس در این شرکت‌ها اعمال شود. همچنین، الزام به افشای دقیق‌تر و شفاف‌تر ماهیت و گستره ارتباطات سیاسی اعضای هیئت مدیره و مدیران ارشد شرکت‌ها در گزارشات سالانه و صورت‌های مالی می‌تواند به ذینفعان در ارزیابی بهتر ریسک‌های بالقوه کمک کند. بررسی دوره‌ای صلاحیت و استقلال حسابرسان شرکت‌های با ارتباطات سیاسی بالا توسط نهادهای ناظر نیز ضروری به نظر می‌رسد.

۲. توسعه و ارتقای استانداردهای حرفه‌ای حسابرسی و اخلاق حرفه‌ای:

یافته تحقیق بر اهمیت حیاتی حفظ و تقویت استقلال واقعی و ظاهری حسابرسان تاکید دارد، به ویژه در مواجهه با شرکت‌های دارای نفوذ سیاسی. جامعه حسابداران رسمی باید با بازنگری و تقویت استانداردهای اخلاق حرفه‌ای و حسابرسی (به ویژه در حوزه‌های مرتبط با استقلال، ارزیابی ریسک و ارتباط با صاحبکاران)، راهنمایی‌های روشن‌تر و سختگیرانه‌تری برای شناسایی و مدیریت تهدیدهای ناشی از روابط سیاسی ارائه دهد. آموزش‌های مستمر و هدفمند

حسابرسان در زمینه شناسایی ریسک‌های خاص ناشی از ارتباطات سیاسی صاحبکار و نحوه مدیریت موثر این ریسک‌ها با حفظ استقلال، پیشنهاد دیگری است. ایجاد مکانیسم‌های گزارشگری داخلی قوی در موسسات حسابرسی برای گزارش هرگونه فشار نامتعارف احتمالی از سوی صاحبکاران با ارتباطات سیاسی نیز می‌تواند مفید باشد.

۳. تاکید بر حاکمیت شرکتی قوی و نقش فعال کمیته حسابرسی:

نتایج تحقیق لزوم تقویت سازوکارهای داخلی حاکمیت شرکتی، به ویژه نقش کمیته حسابرسی را پررنگ می‌کند. کمیته‌های حسابرسی باید آگاهی و حساسیت بالایی نسبت به ریسک‌های بالقوه ناشی از ارتباطات سیاسی شرکت (به ویژه برای استقلال حسابرسان) داشته باشند. پیشنهاد می‌شود کمیته‌های حسابرسی در فرآیند انتخاب، انتصاب، ارزیابی عملکرد و تعیین حق الزحمه حسابرسان، استقلال کامل عمل کرده و به دقت بر استقلال واقعی حسابرسان در طول دوره حسابرسی نظارت کنند. کمیته حسابرسی باید به عنوان حامی اصلی استقلال حسابرسان در برابر هرگونه فشار احتمالی داخلی (از سوی مدیریت یا هیئت مدیره) عمل کند و ارتباطات مستمر و شفاف با حسابرسان خارج از چارچوب مدیریت داشته باشد.

۴. تشویق به افشای داوطلبانه و مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها:

شرکت‌ها، به ویژه آن‌هایی که ارتباطات سیاسی گسترده‌ای دارند، می‌توانند با اتخاذ رویکردی پیشگیرانه و شفاف، اعتماد سرمایه‌گذاران را جلب کنند. پیشنهاد می‌شود این شرکت‌ها به صورت داوطلبانه اطلاعات بیشتری در مورد سیاست‌ها و رویه‌های خود در زمینه تضمین استقلال حسابرسان (مانند نحوه انتخاب، معیارهای ارزیابی و سازوکارهای جلوگیری از تعارض منافع) و همچنین ماهیت روابط سیاسی خود و اقدامات انجام شده برای جلوگیری از سوءاستفاده از این روابط در فرآیندهای گزارشگری مالی، افشا کنند. این شفافیت می‌تواند به عنوان نشانه‌ای از تعهد به حاکمیت شرکتی خوب و مسئولیت‌پذیری اجتماعی عمل کند.

۵. گسترش پژوهش‌های آتی در حوزه‌های عمیق‌تر و متنوع‌تر:

این تحقیق دری را به روی سوالات پژوهشی متعددی باز می‌کند. پیشنهاد می‌شود تحقیقات آتی به بررسی دقیق‌تر مکانیسم‌های علی این رابطه بپردازند؛ آیا ارتباطات سیاسی منجر به انتخاب حسابرسان خاص می‌شود یا شرکت‌هایی که حسابرسان خاصی را انتخاب می‌کنند، به دنبال ایجاد ارتباطات سیاسی هستند؟ همچنین، تاثیر این رابطه بر کیفیت حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی نیاز به کاوش دقیق‌تر دارد؛ آیا انتخاب حسابرسان تحت تاثیر ارتباطات سیاسی، منجر به کاهش کیفیت حسابرسی یا گزارشگری مالی می‌شود؟ بررسی این پدیده در بسترهای اقتصادی-سیاسی مختلف (کشورهای مختلف با درجات متفاوت توسعه‌یافتگی بازار سرمایه و کیفیت نهادها) و همچنین بررسی نقش متغیرهای واسطه یا تعدیل‌گر (مانند ساختار مالکیت، کیفیت کمیته حسابرسی، نوع ارتباط سیاسی، اندازه و شهرت موسسه حسابرسی) می‌تواند درک جامع‌تری از پویایی این رابطه ارائه دهد. علاوه بر این، پژوهش در مورد واکنش بازار سرمایه به افشای ارتباطات سیاسی و تغییرات در انتخاب حسابرسان در این شرکت‌ها نیز حائز اهمیت است.

۶. بررسی پیامدهای سیاست‌گذاری کلان:

یافته‌ها این سوال کلیدی را مطرح می‌کند که آیا رابطه بین ارتباطات سیاسی و انتخاب حسابرسان، نشانه‌ای از نقص در مقررات فعلی حاکم بر استقلال حسابرسان، فرآیند انتخاب حسابرسان یا افشای روابط سیاسی است؟ پیشنهاد می‌شود تحقیقات آتی به ارزیابی اثربخشی سیاست‌ها و مقررات موجود در کاهش تاثیرات نامطلوب بالقوه این رابطه بپردازند و پیشنهادات سیاستی مشخصی برای اصلاح این مقررات یا معرفی سازوکارهای نظارتی جدید ارائه دهند.

پیشنهاد مبتنی بر نتایج فرضیه دوم

نتایج تحقیق که نشان‌دهنده وجود رابطه مستقیم و معنادار بین ارتباطات سیاسی شرکتها و اظهار نظر حسابرسان است، یافته‌های نگران‌کننده محسوب می‌شود چرا که مستقیماً به استقلال حرفه‌ای حسابرس و کیفیت گزارشگری مالی مرتبط است. این رابطه می‌تواند نشان‌دهنده تأثیرپذیری قضاوت حرفه‌ای حسابرس از ملاحظات سیاسی باشد. پیشنهادات تحقیقی زیر با توجه به این یافته حیاتی ارائه می‌گردد:

پیشنهاد به نهادهای ناظر و قانونگذار (سازمان بورس و اوراق بهادار و جامعه حسابداران رسمی): ضروری است نهادهای ناظر با تمرکز ویژه بر شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی قوی، نظارت مستقیم و عمیقتری بر فرآیند حسابرسی و محتوای گزارشهای حسابرس اعمال کنند. بررسیهای خاصی باید صورت پذیرد تا مشخص شود آیا اظهارنظرهای تعدیلشده یا استاندارد حسابرسان در مورد این شرکتها تحت تأثیر روابط سیاسی قرار گرفته است یا خیر. بازنگری و تقویت مقررات مربوط به استقلال حسابرس، با تأکید صریح بر شناسایی و مدیریت تهدیدهای ناشی از نفوذ سیاسی صاحبکاران، ضروری به نظر میرسد. همچنین، الزام به افشای شفاف و جزئیتر تمامی ارتباطات سیاسی مؤثر اعضای هیئت مدیره، مدیران ارشد و سهامداران عمده در گزارشات سالانه و اوراق بهادار می‌تواند به سرمایه‌گذاران و نهادهای ناظر در ارزیابی بهتر این ریسک کمک کند. پیاده‌سازی سازوکارهای گزارشگری محرمانه برای حسابرسان جهت اطلاع‌رسانی هرگونه فشار غیرحرفه‌ای برای تغییر اظهارنظر، پیشنهاد دیگری برای نهادهای ناظر است.

پیشنهاد به جامعه حرفه‌ای حسابرسی و موسسات حسابرسی: جامعه حسابداران رسمی باید استانداردهای اخلاق حرفه‌ای و حسابرسی را در بخشهای مربوط به استقلال، ارزیابی ریسک و اظهارنظر، به‌طور ویژه برای مواجهه با ریسکهای ناشی از نفوذ سیاسی صاحبکاران، بازنگری و تقویت کند. تدوین رهنمودهای عملیاتی مشخص برای حسابرسان در جهت شناسایی، ارزیابی و مستندسازی تأثیر بالقوه ارتباطات سیاسی بر ارزیابی ریسک و قضاوت حرفه‌ای مرتبط با اظهارنظر، بسیار حیاتی است. موسسات حسابرسی باید سیاستها و رویه‌های داخلی سختگیرانه‌تری را برای پذیرش و ابقای صاحبکاران دارای ارتباطات سیاسی بالا تعریف و اجرا کنند. این شامل انجام بررسیهای دقیقتر پیش از پذیرش (Due Diligence) و نظارت مستمر بر استقلال تیم حسابرسی و ارتقای فرهنگ قاطعیت حرفه‌ای در برابر فشارهاست. سرمایه‌گذاری بر آموزشهای تخصصی و هدفمند حسابرسان در زمینه شناسایی اشکال ظریف نفوذ سیاسی و تکنیکهای مقاومت حرفه‌ای در برابر فشارهای نامتعارف برای تغییر اظهارنظر نیز بسیار ضروری است. تقویت نقش رهبران فنی و واحدهای کنترل کیفیت داخلی موسسات در بازبینی ویژه گزارشهای حسابرسی شرکت‌های سیاسی نیز پیشنهاد می‌شود.

پیشنهاد به شرکتها و سازوکارهای حاکمیت شرکتی: شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی باید به‌طور فعال و شفاف، سیاستها و سازوکارهای داخلی خود را برای تضمین عدم مداخله در استقلال حرفه‌ای حسابرس و فرآیند اظهارنظر افشا کنند. تقویت نقش و اختیارات کمیته حسابرسی به عنوان واسطه اصلی بین هیئت مدیره و حسابرس مستقل، اهمیت مضاعفی می‌یابد. کمیته حسابرسی باید مسئولیت نظارت مستقیم بر استقلال حسابرس و بررسی هرگونه فشار بالقوه بر تیم حسابرسی را به‌طور جدی بر عهده گرفته و مستندسازی کند. جلسات منظم و بدون حضور مدیریت بین کمیته حسابرسی و حسابرسان برای بحث آزادانه در مورد چالشها و نگرانیها، از جمله نگرانیهای مربوط به نفوذ سیاسی، باید تشویق و نهادینه شود. هیئت مدیره این شرکتها باید به‌طور علنی تعهد خود را به استقلال حسابرس و گزارشگری مالی بیطرفانه اعلام کنند.

پیشنهاد برای تحقیقات آتی: این یافته مهم نیازمند کاوشهای عمیقتر پژوهشی است. تحقیقات آتی باید به بررسی دقیق مکانیسمهای علی و چگونگی تأثیرگذاری ارتباطات سیاسی بر اظهارنظر حسابرس بپردازند. آیا این نفوذ از طریق فشار مستقیم بر حسابرس، تأثیر بر انتخاب حسابرسانی با تمایل به همکاری بیشتر، یا تأثیر بر محیط گزارشگری مالی

شرکت (و در نتیجه بر شواهد حسابرسی) اعمال میشود؟ پژوهش در مورد نوع خاص اظهارنظر حسابرسی که تحت تأثیر قرار میگیرد (مثلاً احتمال دریافت گزارش مردود یا مشروط، عدم تأکید بر بند عدم تحقق تداوم فعالیت، نوع یا میزان تعدیلات پیشنهادی) بسیار مهم است. همچنین، بررسی تأثیر این رابطه بر کیفیت واقعی گزارشگری مالی شرکتهای مذکور و در نهایت واکنش بازار سرمایه به گزارشهای حسابرسی صادرشده برای شرکتهای با ارتباطات سیاسی قوی، از اهمیت بالایی برخوردار است. تحقیقات تطبیقی در بسترهای مختلف کشوری با نظامهای سیاسی، حاکمیت شرکتی و نظارتی متفاوت میتواند به درک بهتر نقش زمینه نهادی کمک کند. بررسی نقش متغیرهای تعدیلگر مانند کیفیت حاکمیت شرکتی داخلی (به ویژه قدرت و استقلال کمیته حسابرسی)، ساختار مالکیت (مالکیت دولتی در مقابل خصوصی)، میزان شهرت موسسه حسابرسی و ماهیت خاص ارتباطات سیاسی نیز ضروری است. مطالعات کیفی شامل مصاحبه با حسابرسان و مدیران شرکتهای دارای ارتباطات سیاسی نیز میتواند بینشهای ارزشمندی در مورد نحوه عمل این پدیده ارائه دهد.

پیشنهاد برای ارزیابی سیاستها و پیامدهای کلان: یافتهها این پرسش حیاتی را مطرح میسازد که آیا مقررات و ساختارهای نظارتی فعلی برای محافظت از استقلال قضاوت حسابرسی در برابر نفوذ سیاسی کافی هستند؟ تحقیقات آتی باید به ارزیابی اثربخشی سیاستهای نظارتی موجود (مانند الزامات چرخش حسابرسی، افشای ارتباطات، قوانین استقلال) در کاهش این رابطه بپردازند و پیشنهادات سیاستی مشخصی برای اصلاحات مقرراتی یا معرفی سازوکارهای نظارتی جدید (مانند نظارت ویژه بر حسابرسی این شرکتها یا الزامات افشای بیشتر) ارائه دهند.

پیشنهادهایی برای پژوهش های آتی

با انجام هر پژوهش، راه به سوی پژوهش های آتی باز می شود و لزوم انجام پژوهش های بیشتری احساس می گردد. موضوعات زیر برای انجام پژوهش توسط سایر پژوهشگران پیشنهاد می گردد:

- ✓ بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی بر رشد سودآوری شرکت
- ✓ بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی بر رشد فروش شرکت
- ✓ بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی بر رشد هزینه های شرکت
- ✓ بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی بر رشد بهای تمام شده محصولات شرکت
- ✓ بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی بر رشد سود عملیاتی شرکت
- ✓ بررسی تاثیر ارتباطات سیاسی بر رشد سود نقدی پرداختی شرکت

منابع

- ✓ بزرگ اصل، موسی، ابراهیمی نوده، محمد، یاراحمدی، جاوید، (۱۴۰۱)، تاثیر ارتباطات سیاسی بر میزان سرمایه گذاری شرکت ها و کارایی آن، مطالعات تجربی حسابداری مالی، دوره ۱۹، شماره ۷۵، صص ۶۹-۹۴.
- ✓ جامعی، رضا، لطفی جو، نشمین، (۱۴۰۰)، تاثیر ارتباطات سیاسی بر اظهارنظر حسابرسی با تاکید بر ویژگی های بازار شرکت های بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه کارافن، دوره ۱۸، شماره ۲.
- ✓ علی پور، صفدر، بنافی، محمد، (۱۴۰۳)، معاملات با اشخاص وابسته، حق الزحمه حسابرسی، ارتباطات سیاسی، اولین همایش ملی حسابداری و مدیریت کسب و کار در دنیای دیجیتال، قائنات.
- ✓ قاسمی، قاسم، موحدیان، احسان، (۱۴۰۲)، ارتباطات سیاسی، شخصیت اجرایی، کیفیت حسابرسی و اجتناب مالیاتی، پنجمین کنفرانس بین المللی و ششمین کنفرانس ملی یافته های نوین در مدیریت، روانشناسی و حسابداری، تهران.

- ✓ Andrews, R., & Ferry, L. (2023). Political control and audit fees: an empirical analysis of local state-owned enterprises in England. *Public Money & Management*, 43(5), 438-446.
- ✓ Boubakri, N., Guedhami, O., Mishra, D., & Saffar, W. (2012). Political connections and the cost of equity capital. *Journal of corporate finance*, 18(3), 541-559.
- ✓ Chaney, P. K., Faccio, M., & Parsley, D. (2011). The quality of accounting information in politically connected firms. *Journal of accounting and Economics*, 51(1-2), 58-76.
- ✓ Cheng, C. L., Hsu, C. S., & Kung, F. H. (2015). Political connections, managerial incentives and auditor choice: evidence from China. *Pacific Accounting Review*, 27(4), 441-465.
- ✓ Faccio, M. (2006). Politically connected firms. *American economic review*, 96(1), 369-386.
- ✓ Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983). Separation of ownership and control. *The journal of law and Economics*, 26(2), 301-325.
- ✓ Goldman, E., Rocholl, J., & So, J. (2013). Politically connected boards of directors and the allocation of procurement contracts. *Review of Finance*, 17(5), 1617-1648.
- ✓ Guedhami, O., Pittman, J. A., & Saffar, W. (2014). Auditor choice in politically connected firms. *Journal of accounting research*, 52(1), 107-162.
- ✓ Habib, A., Muhammadi, A. H., & Jiang, H. (2017). Political connections, related party transactions, and auditor choice: Evidence from Indonesia. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 13(1), 1-19.
- ✓ Harymawan, I. (2020). Military reform, militarily-connected firms and auditor choice. *Managerial Auditing Journal*, 35(6), 705-729.
- ✓ Heflin, F., & Wallace, D. (2024). Political contributions and the auditor–client relationship. *Journal of Business Finance & Accounting*.
- ✓ Houston, J. F., Jiang, L., Lin, C., & Ma, Y. (2014). Political connections and the cost of bank loans. *Journal of Accounting Research*, 52(1), 193-243.
- ✓ Khan, A., Mihret, D. G., & Muttakin, M. B. (2016). Corporate political connections, agency costs and audit quality. *International Journal of Accounting & Information Management*, 24(4), 357-374.
- ✓ Liu, L., & Subramaniam, N. (2013). Government ownership, audit firm size and audit pricing: Evidence from China. *Journal of Accounting and Public Policy*, 32(2), 161-175.
- ✓ Preuss, S., & Königsgruber, R. (2021). How do corporate political connections influence financial reporting? A synthesis of the literature. *Journal of Accounting and Public Policy*, 40(1), 106802.
- ✓ Salehi, M. (2020). The relationship between the companies' political connections and audit fees. *Journal of Financial Crime*, 27(4), 1123-1141.
- ✓ Tantawy, S. M., & Moussa, T. (2023). The effect of political connections on firms' auditor choice decisions and audit opinions: evidence from Egypt. *Asian Review of Accounting*, (ahead-of-print).
- ✓ Tee, C. M., Gul, F. A., Foo, Y. B., & Teh, C. G. (2024). Institutional monitoring, political connections and audit fees: Evidence from Malaysian firms. *International Journal of Auditing*, 21(2), 164-176.
- ✓ Tessema, A. (2019). The impact of corporate governance and political connections on information asymmetry: International evidence from banks in the Gulf Cooperation Council member countries. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 35, 1-17.
- ✓ Xu, H., Dao, M., & Petkevich, A. (2019). Political corruption and auditor behavior: Evidence from US firms. *European Accounting Review*, 28(3), 513-540.